

III. İSTANBUL EĞİTİM KONFERANSI

SONUÇ RAPORU

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE YENİ UFUKLAR

Hazırlayanlar

Kevser Rabia Mumcuoğlu Bayram
Mehtap Nur Öksüz
Meryem Beyza Aydın
Zeynep Yalçıntaş

Raportörler

Kevser Rabia Mumcuoğlu Bayram
Zeynep Yalçıntaş
Zehra Yıldırım
Merve Şimşek

Tasarım

Betül Berra Kurt

İLKE Yayın No: 212

E-ISBN: 978-625-8350-67-8

ISBN: 978-625-8350-72-2

Bu rapor, İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı çatısı altında faaliyet gösteren Eğitim Politikaları Araştırma Merkezinin (EPAM) düzenlediği III. İstanbul Eğitim Konferansı çıktılarından oluşmaktadır.

Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM)

İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı çatısı altında birçok yayın ve faaliyete imza atan Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM), toplumsal sorumluluk bilinciyle Türkiye’de yaşanan dönüşüm serüvenini eğitim alanında izlemek, anlamak, yorumlamak, açıklamak ve geleceğin Türkiye’si için politikalar geliştirmek temel misyonunu üstlenmiştir. EPAM, Türkiye’nin eğitim alanındaki tecrübe, birikim ve imkanlarını, yapay tartışma ve gündemlere feda etmeden, bugünün ve geleceğin sorunlarına çözümler üretebilmek için bir araya getirmeye, yorumlamaya ve bir enerji oluşturmaya odaklanır. Hedefi, Türkiye’de eğitim alanının güçlenmesini sağlayacak çalışmalar yaparak bütün dünyada eğitimde fırsat eşitliğinin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak ve bunu toplumla paylaşmaktır. EPAM, ihtiyaç odaklı, kanıta dayalı ve kapsayıcı çalışmalar yapar; eğitim alanında gündemine aldığı meseleleri kuramsal, tarihsel açıdan analiz eder, veri oluşturur, uygulanan politikaları inceler, politika üretir, farklı görüşlerle tartışmalara perspektif kazandırır. Bu çalışmaların esas alanı yayınlardır. Yayınlar aracılığıyla, sivil toplum ve politika yapıcılar arası ilişkilerde artan etkileşim ve gelecek çalışmalar için paylaşılan karşılıklı motivasyon oldukça kıymetlidir. Bu kapsamda EPAM, alan izleme raporları, analiz raporları, saha araştırmaları, politika analizleri, politika notları, çalışma notları ve görüş yazılarıyla eğitim meselelerine katılımcı ve çok yönlü bir bakış getirmektedir. Bu yolla Türkiye’nin birikiminin görünür olmasına katkı sağlar, eğitimin niteliğini artıracak mütevazı müdahalelerde bulunur, gelişmelerin kaydını tutarak tarihe not düşer.

Konferans Hakkında

İstanbul Eğitim Konferansı (İEK), eğitim alanında yenilikçiliği ve işbirliğini teşvik etmeye adanmış, her yıl düzenlenen bir etkinliktir. Eğitimcileri, araştırmacıları, politika yapımcıları ve endüstri profesyonellerini bir araya getiren İEK, odak tartışmalar, ilham verici sunumlar ve ağ oluşturma fırsatları için bir platform görevi görmektedir. Eğitimde mükemmelliği teşvik etme taahhüdü ile İEK, sürekli gelişen eğitim ortamının zorluklarını ele almayı ve fırsatları keşfetmeyi amaçlamaktadır. Türkiye’den katılımcılar, fikir alışverişinde bulunmak, en iyi uygulamaları paylaşmak ve müfredat geliştirme, pedagojik yaklaşımlar, eğitim teknolojisi ve kapsayıcı eğitim gibi çok çeşitli konularda anlamlı diyaloglar kurmak için bu prestijli konferansta bir araya gelmektedir. Kapsayıcı ve dinamik bir ortamı besleyen İEK, katılımcıları eğitimin geleceğini şekillendirmeleri, inovasyonu teşvik etmeleri ve öğretme ve öğrenme şeklimizi dönüştürmeleri için güçlendirmektedir.

I. İstanbul Eğitim Konferansı, 2021 yılında "Dijital Çağda Beceri Edinimi" başlığıyla gerçekleştirildi. Konferans, dijital çağda ortaya çıkan yeni becerileri ve bunların eğitime entegrasyonunu tartışmak üzere Türkiye’de eğitim alanının önde gelen paydaşlarını bir araya getirdi.

II. İstanbul Eğitim Konferansı, 2022 yılında "Kitleleşen Eğitimde Rota Arayışı" başlığıyla düzenlendi. Leicester Üniversitesi’nden Dr. Saeeda Shah’ın ana konuşmacı olduğu konferansta Türkiye’nin önde gelen üniversitelerinden ve sivil toplum kuruluşlarından isimler Türkiye’de ve dünyada kitleleşen eğitimin geleceğini konuştu.

III. İstanbul Eğitim Konferansı, mesleki ve teknik eğitim temasıyla düzenlendi. Konferansta mesleki ve teknik eğitimin önemi, Türkiye’deki ve dünyadaki mevcut durumu ve güncel sorunları ele alındı. Konferans eğitim paydaşlarıyla sektör temsilcilerini bir araya getirmek ve mesleki ve teknik eğitimdeki güncel tartışmaları derinlemesine ele almak hedefiyle gerçekleştirildi.

Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Genel Görünümü

Kevser Rabia Mumcuoğlu Bayram

İLKE Vakfı, Araştırmacı

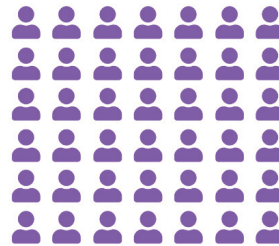
Ekonomik kalkınma ve gelişmiş bir sanayi için nitelikli işgücünün artırılması kritik bir öneme sahiptir. Mesleki ve teknik eğitim (MTE) ülkemizde birçok alanda ihtiyaç duyulan bu nitelikli işgücünün temel kaynağıdır. Hem gençlerin hem de yetişkinlerin kariyerlerini ve mesleki becerilerini geliştirmeleri için önemli bir fırsat sunan MTE, toplumsal kalkınma ve ekonomik büyüme için kilit bir bileşendir. Mesleki eğitim, mikro düzeyde bir eğitim ve öğretim modeli olarak kişilerin belirli mesleki nitelikleri edinmeleri ve bu nitelikler sonucunda kariyer gelişimlerini sağlarken bir yandan da bölgesel, sektörel ve toplumsal düzeyde ekonomik kalkınmayı desteklemekte ve ihtiyaç duyulan işgücünün yetiştirilmesini sağlamaktadır. Türkiye'de 90'lı yılların sonunda uygulanan eğitim politikaları sonucunda alınan katsayı kararı mesleki ve teknik eğitim kurumlarına karşı talebin düşmesine neden olsa da 2000'li yıllarda yaşanan gelişmeler mesleki ve teknik eğitimin yeniden tercih edilen kurumlara dönüşmesini sağlamıştır (ayrıntılı bilgi için bkz. Bozgeyikli, 2019). Son yıllarda mesleki ve teknik eğitime yönelik politikaların hız kazanmasıyla birlikte de bu alanda niceliksel ve niteliksel gelişmeler gözle görünür oranda artış sağlamıştır.

Nitelikli işgücü, ara ve ana eleman ihtiyacı en yaygın olarak mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları tarafından karşılanmaktadır. Mesleki eğitim gören bireylerin en fazla olduğu grup da örgün eğitim içinde yer alan mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileridir. Zorunlu eğitim sonrasında yükseköğretime devam etmeden de meslek edinebilme imkânı sunan bu kurumların örgün eğitim ayağında mesleki ve teknik Anadolu liseleri, çok programlı Anadolu liseleri, mesleki eğitim merkezleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri bulunmaktadır. Bu kurumların nitelik ve ni-

Resmi verilere göre OECD ülkelerinde 2021 yılında mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin toplam ortaöğretim öğrencilerine oranı %42,4 iken aynı sene Türkiye'de bu oran yalnızca %28'dir (OECD, 2021).

42

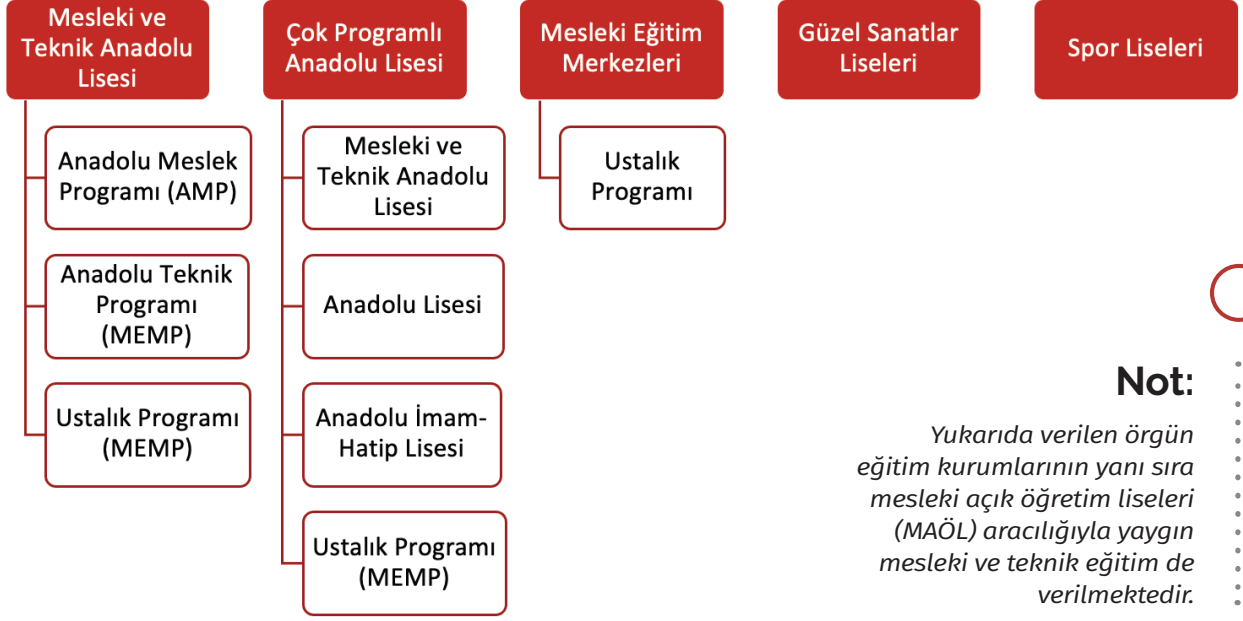
OECD

28

Türkiye

Şekil 1. Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları

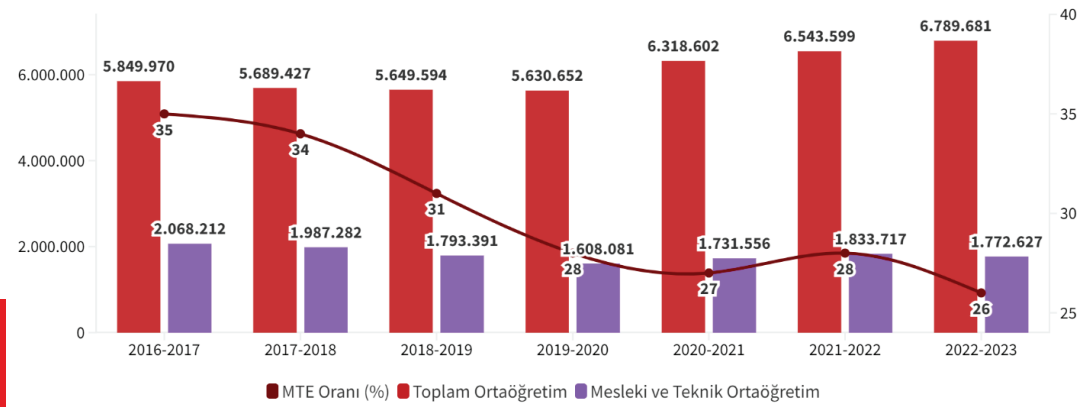

Kaynak: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü

celik bakımından yıllar içindeki gelişimi de ekonomik ve toplumsal kalkınmanın bir aracı olarak görülebilir. Bu kalkınmanın olumlu yönde seyri mesleki ve teknik eğitimde bulunan öğrenci sayısının artışıyla ilişkilidir. Gelişmiş ülkelerde mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin toplam ortaöğretim öğrencilerine oranının %65-70 civarında olduğu iddia edilmektedir (Bozgeyikli, 2019).

2023 yılı resmî istatistiklerine göre mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin toplam ortaöğretim öğrencilerine oranı %26'ya gerilemiştir. Aynı şekilde mesleki ve teknik ortaöğretim okulları ve öğretmen sayıları da son yıllarda kademeleri olarak düşüşe geçmiştir (MEB, 2023). Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının işgücüne

katılım, istihdam ve işsizlik oranları da yeterince iyimser bir tablo sunmamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının işgücüne katılım ve istihdam oranlarının her yıl kademeli bir şekilde arttığı; işsizlik oranlarının ise her yıl düştüğü görülmektedir (TÜİK, 2023). Doğrudan bir meslek eğitimi sunan bu kurumlardan mezunların işgücüne katılım ve istihdam oranlarının çok daha yüksek olması gerekirken henüz %60 dolaylarında kalması bu yöndeki çalışmaların artırılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim öğrencilerine iş piyasasına sunulacak avantajlarla beraber istihdam oranlarındaki artış mesleki ve teknik eğitim kurumlarının tercih edilirliliğini de doğrudan pozitif yönde etkileyecektir. Bu sebeple mesleki eğitim ve sektör işbirliği büyük önem taşımaktadır.

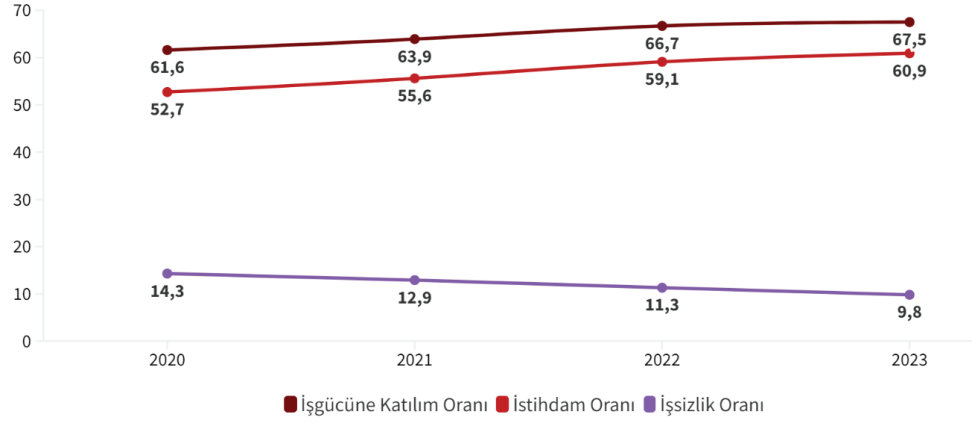

Şekil 2. Yıllara Göre Toplam Ortaöğretim ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Öğrenci Sayıları ve MTE Oranı (2016-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 3. Yıllara Göre Mesleki ve Teknik Ortaöğretim İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları (% , 2020-2023)

Kaynak: TÜİK, 2023

Mesleki ve teknik eğitimde öğrenci sayılarını artırmak ve işgücüne katılımı iyileştirmek gibi niceliksel artışların yanı sıra eğitim modellerini ve müfredatlarını geliştirmek, staj imkanlarını ve sektör işbirliklerini güçlendirmek gibi niteliksel geliştirmeleri de ele almak gerekir. Mesleki ve teknik eğitimi geliştirmek ve en iyi eğitim modelini bulmak için yalnızca dünyadaki iyi uygulamalara bakmak yeterli değildir. Ülkelerin ekonomik kalkınma ve sanayideki ilerleme hedeflerine göre ihtiyaçlar ve sektör tarafından talep edilen beceriler göz önüne alan yerel eğitim politikaları oluşturularak hayata geçirilmelidir (Bozgeyikli, 2019). Türkiye’de eğitim sistemleri merkezî yetkili bir yapıya sahiptir. Bu merkezî yetkili yapı beraberinde karar almada gecikmeyi, yerel ihtiyaçlara cevap vermede başarısızlığı beraberinde getirebilmektedir. Teknolojik gelişmelerle paralel olarak devamlı değişen ve dönüşen sektörel beceriler ve ihtiyaçlara eleman yetiştirme amacı taşıyan mesleki ve teknik eğitim kurumları ise bu ihtiyaçlara bağlı olarak ademimerkeziyetçi bir yapıda kurgulanabilir. Ancak yerel ihtiyaçlara odaklanmanın uzun vadede ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınma bağlamındaki ulusal gereksinimlerinin göz ardı edilmesine de yol açabilir.

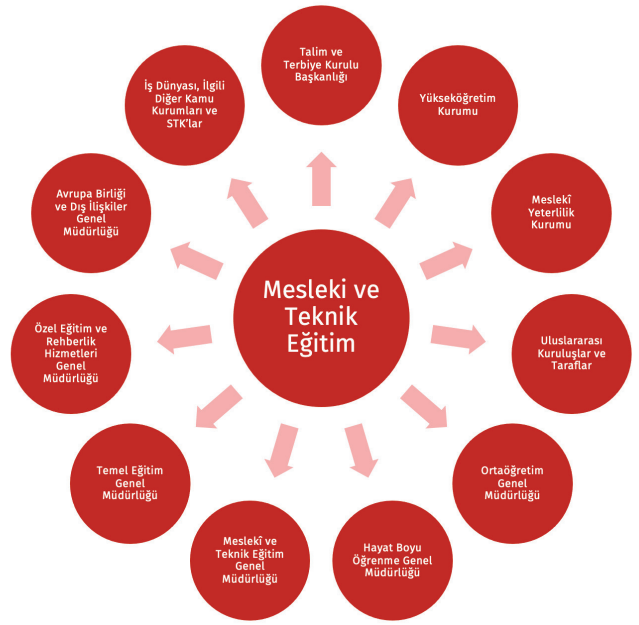
Mesleki ve teknik eğitimin öğrenim ve öğretimden sektöre uzanan çok dallı bir yapısı vardır. Bu yapı içinde eğitim müfredatı ve modellerini, finansman ihtiyacını, eğitimcilerin mesleki gelişimini, staj imkanlarını, değişen teknoloji ve beceri ihtiyaçlarını, örgün ve yaygın eğitimi, kurum ve sektör işbirliklerini ve daha birçok alanı kapsar. Mesleki ve teknik eğitim, okul ve merkezlerdeki eğitimin yanı sıra staj imkanları, yurtdışı bursları, yükseköğretim kurumlarına geçişler ve

hayat boyu öğrenme gibi farklı boyutları içinde barındırır. Bu çok boyutlu yapısı birden fazla paydaşın mesleki ve teknik eğitimde aktif rol oynamasını sağlar. MEB Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu, Yükseköğretim Kurumu, AB Avrupa Eğitim Vakfı gibi uluslararası kuruluşlar ve iş dünyası bu paydaşların bir kısmını teşkil etmektedir. Bu paydaşlar eğitim sürecinden staj dönemine ve sonrasında meslek edinimine kadar mesleki ve teknik eğitim öğrencilerinin fiziksel şartlarını iyileştirmek, sosyal ve ekonomik imkanlarını artırmak, eğitimin kalitesini geliştirmek ve değişen beceri ihtiyaçlarına göre müfredatları güncellemek gibi iş bölümlerinde rol almaktadır.

Mesleki ve teknik eğitim hem eğitim hem de ekonomi alanında önemli bir rol oynamaktadır. Bu rol mesleki ve teknik eğitimde yeni politikalar ve projeler üretilmesini ve eğitimin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi hedeflerine ağırlık verilmesini sağlamıştır. Ancak veriler ve çıktılar mesleki ve teknik eğitimin hedeflenen nitelik ve niceliğe henüz ulaşamadığını göstermektedir. Bu durum da mesleki ve teknik eğitimi kapsayıcı bir şekilde ele alarak incelemeyi gerektirmektedir. Mesleki ve teknik eğitim mezunlarında istihdam oranının artış göstermesine rağmen yeterli düzeyde olmaması, akademik başarı ortalamalarındaki yetersizlik, eğitim programlarının güncel tutulmaması ve sektörün ve sanayinin ihtiyaçlarını dikkate almayan yaklaşımlar mesleki ve teknik eğitim kurumlarının ilerlemesi önünde engel teşkil etmektedir. Mesleki ve teknik eğitim hala akademik başarıları düşük olan öğrencilerin tercih ettiği veya tercih etmek durumunda kaldığı okullar olarak görülmektedir. Bu algının önüne

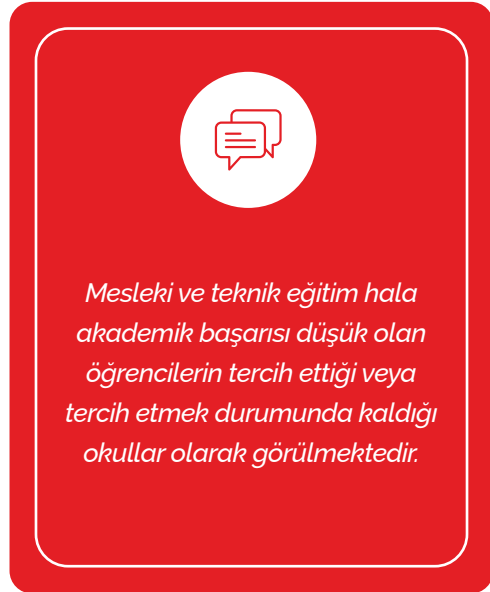
geçebilmek ve mesleki ve teknik eğitimi kapsamlı olarak geliştirebilmek için eğitim müfredatlarının sürekli güncel tutulmasını sağlayacak uluslararası geçerliliğe sahip programlar ile akreditasyon sağlanmalıdır. Ayrıca bu güncellemelere bağlı olarak nitelikli öğrenciler yetiştirebilmeleri için öğretmenlerin de daima yeni beceriler ile kendilerini geliştirmeleri beklenir. Mesleki ve teknik eğitimi geliştirebilmek ve tercih edilirliliğini artırmak için tüm paydaşları kapsayıcı çok yönlü politikalar ve programların geliştirilmesi ve uygulanması gerekir.

İLKE Vakfı Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM), eğitim alanında yenilikçiliği ve işbirliğini teşvik etmek amacıyla her yıl düzenlediği İstanbul Eğitim Konferansı'nın üçüncüsünü, "Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Ufuklar" temasıyla gerçekleştirerek uzmanlar işbirliğinde mesleki ve teknik eğitimi incelemeyi, irdelemeyi ve yenilikçi, uygulanabilir ve sürdürülebilir öneriler ortaya koymayı hedeflemiştir. İstanbul Ticaret Odası (İTO) işbirliğinde düzenlenen III. İstanbul Konferansı, mesleki ve teknik eğitimde mevcut uygulamaları, sektör işbirliklerini, ulusal ve uluslararası kuruluşların projelerini ve hayat boyu öğrenmede mesleki eğitimi ele aldı. Konferans, MEB Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürü Ali Karagöz, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Eğitim ve Öğretim Sektör Koordinatörü Prof. Dr. Mustafa Balcı, Avrupa Eğitim Vakfından Lida Kita ve Georgios Zisimos, T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu Başkanı Mustafa Necmi İlhan, Yükseköğretim Kalite Kurulu Üyesi Prof. Dr. Feyza Arıcıoğlu ve İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Üyesi Murat Hazıroğlu'nu ağırladı. Konferansta her bir konuşmacının mesleki ve teknik eğitime dair analizleri, incelemeleri ve önerileri bu dosyada derlenerek ilgililer ve araştırmacılara sunulmuştur.

Şekil 4. Mesleki ve Teknik Eğitimin Paydaşları

Kaynak: MEB, 2018

Önsöz

Murat Haziroğlu

İstanbul Ticaret Odası | Yönetim Kurulu Üyesi

İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve İLKE Vakfı işbirliği ile düzenlenen “Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Ufuklar” başlıklı III. İstanbul Eğitim Konferansı mesleki ve teknik eğitimin geleceği için şüphesiz önemli bir adımdır. İTO, bu yıl üçüncüsü düzenlenen İstanbul Eğitim Konferansı'na ev sahipliği yapmaktan gurur duymaktadır. İLKE Vakfı ve Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) ile mesleki eğitim konusundaki ortak sorunlarımıza odaklanmak ve bu konuyu ele almak eğitim camiasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Meslek ediniminin en temel gayesi üretim yapmak ve bunu pazara sunmaktır. Bu nedenle dünya genelinde insanlar ya geçimlerini sağlamak ya da pazar için üretim yapar. Bu üretimin temel koşullarından biri, kaliteli üretim yapma yeteneğidir. Kaliteli üretim, mesleki ve teknik bilgiyi gerekli kılmaktadır. Mesleki ve teknik bilgiyi bilimsel bir zemine oturtmak amacıyla pek çok görüş de bulunmaktadır. Örneğin, ekonomist Alfred Marshall’a göre mesleki eğitim, üretkenliği ve kaliteyi artırmada temel bir rol oynamaktadır. Bu nedenle mesleki eğitim, yaşam kalitesinin artırılmasında ve işgücündeki kazancın yükselmesini sağlanmasında önemli bir yere sahiptir.

1882 yılından beri faaliyet yürüten İstanbul Ticaret Odası, mesleki eğitimin kurtarıcı vasfını yetkililere ve topluma anlatma misyonunu üstlenmiştir. Çün-

kü işletmelerin ve sanayinin nitelikli işgücü ve ara eleman ihtiyacını karşılayabilmesinin yolu, mesleki ve teknik eğitimden geçmektedir. Sürdürülebilir ekonomik ve sosyal gelişme için, mesleki ve teknik eğitim vazgeçilmezdir. Rekabetçi olabilmek, nitelikli işgücüne sahip olmak, toplumsal barışı ve gelir dağılımını adil bir şekilde sağlayabilmek için mesleki eğitim kaçınılmazdır. Türkiye geçmişte mesleki ve teknik eğitime daha fazla önem vermiş olsaydı, ülkenin çalışan nüfusu daha kalifiye olurdu. Bu da Türkiye’nin ekonomik refahını artırarak kişi başına düşen milli geliri yükseltirdi. Yakın tarih incelendiğinde, Türkiye’nin 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren mesleki ve teknik eğitimin önemini kavrayan bir ülke olduğu görülmektedir. Ziraat, ticaret, sanayi, orman, ipekçilik gibi meslek liselerinin kurulması, bu farkındalığın somut örneklerindendir. Ancak Türkiye, okul ile sanayiye buluşturacak sağlam adımları atmakta zorlanmıştır.

İstanbul Ticaret Odası, 1882 yılından bu yana, rekabetçiliği artırmak ve işgücünü nitelikli hale getirmek amacıyla mesleki eğitim faaliyetleri yürüten bir kurumdur. İTO, 1929 yılında İstanbul’da mesleki ve teknik eğitim veren liselerin yönetiminin İstanbul Ticaret Odasına devredilmesi önerisiyle mesleki ve teknik eğitim veren okulları sanayi ile buluşturma

girişiminde bulundu. Ne yazık ki o dönemin hükümetleri tarafından bu teklif dikkate alınmadı. Ancak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan döneminde, Türkiye’de odalar ve meslek liselerini bir araya getirme yaklaşımının kabul edilmesi mesleki ve teknik eğitimin gelişmesi için bir dönüm noktası oldu. Bu kapsamda halihazırda İstanbul’da bulunan 54 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin hamiliği İstanbul Ticaret Odası tarafından yürütülüyor. Türkiye’de uygulamalarda ilginç bir dinamizm vardır. Sistem kurulur, her şey yolunda gider, ancak gözler sistemden ayrıldığında uygulamalar değişir. Bu nedenle iş dünyasının hem sivil toplum kuruluşlarıyla hem de Millî Eğitim Bakanlığı ile sürekli işbirliği yapması, mesleki ve teknik eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak için önemlidir.

Mesleki ve teknik eğitime yönelik güncel uygulamaları takip etmek, sorunları bilimsel bir perspektifle ele almak, mesleki eğitime çağın gerekliliklerine uygun bir şekilde yeni içerikler kazandırmak büyük önem taşır. Bu tür konferanslar, mesleki ve teknik eğitimin gelişimine katkı sağlar.

Mesleki ve teknik eğitim, sadece sosyal ve ekonomik yönleriyle değil, aynı zamanda ahlaki değerlerle de şekillenmiş köklü bir kurumdur. Bu nedenle mesleki eğitimin ahlaki değerlerle bütünleşmiş bir modeli vardır ve bu model “ahilik” olarak adlandırılır. Bugün, ahlaki değerlerin mesleki eğitimden dışlanama-

yacağı açık bir şekilde görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitimi daha anlamlı hale getirmek, sosyal, ekonomik ve ahlaki yönlerini geliştirmek için adımlar atılmalıdır. Bu adımlar, mesleki eğitimi içi boş bir kurum olmaktan çıkarıp anlamlı ve değerli bir eğitim modeline dönüştürecektir. Ayrıca, mesleki eğitim bu niteliklerle ruhsal bir derinlik kazanacak ve Türkiye’de elde ettiği yeri daha da güçlendirecektir. Son on yılda elde edilen mesleki eğitim ilerlemesini sürdürmek ve daha üst seviyelere taşımak için bu değerlere odaklanmak ve sürdürmek gereklidir.

İstanbul Ticaret Odası üyesi ve bir iş insanı olarak mesleki eğitimin geçmişten bugüne ve geleceğine yönelik bir bakış açısı sunma gayretinde oldum. Mesleki eğitimin, sunduğum genel çerçeveden çok daha geniş bir konu olup birçok farklı yönü vardır. İstanbul Eğitim Konferansı, mesleki eğitimi her açıdan ele alarak öğretmenlerden öğrencilere, fiziksel altyapıdan kullanılan ekipmanlara, iş dünyasının eğitimdeki etkin rolünden müfredata kadar birçok konuyu gündeme getirerek tartışma fırsatı sunmaktadır. Bu tartışmalar, kendi özgün örneklerimizi geliştirmemize olanak sağlayacak ve hem mesleki eğitim seviyemizi hem de Türkiye ekonomisine katkımızı artıracaktır. Bir iş insanı olarak ülkemizde küresel dünya ile bütünleşik bir mesleki eğitim anlayışını yerleştirmesini ve devam ettirilmesini umut ediyorum.

Öneriler

1

Mesleki ve teknik eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak için iş dünyası hem sivil toplum kuruluşlarıyla hem de Millî Eğitim Bakanlığı ile sürekli işbirliği yapmalıdır.

2

Mesleki ve teknik eğitime yönelik güncel uygulamalar takip edilmeli, sorunlar bilimsel bir perspektifle ele alınmalı, mesleki eğitime çağın gerekliliklerine uygun bir şekilde yeni içerikler kazandırılmalıdır.

3

Mesleki ve teknik eğitimi daha anlamlı hale getirmek, sosyal, ekonomik ve ahlaki yönlerini geliştirmek için adımlar atılmalıdır. Mesleki eğitim, sadece meslek kazandırmayı değil aynı zamanda öğrencilere sorumluluk, dürüstlük, azim gibi çeşitli değerleri de kazandırmayı içermelidir. Son on yılda elde edilen mesleki eğitim ilerlemesini sürdürmek ve daha üst seviyelere taşımak için bu değerlerin sürdürülmesine odaklanılmalıdır.

Doç. Dr. Ümit Güneş

İLKE Vakfı | Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

III. İstanbul Eğitim Konferansı bu sene oldukça heyecanlı bir tema ile gerçekleşti. Konferans “yeni ufukları” ele alan bir tema ile mesleki ve teknik eğitimin gelişime ve ilerlemeye açık bir yönünün de olduğunu göstermektedir. Nitekim yeni ufuklar, yeni stratejiler geliştirmeye alan açar. Yeniliğin çocuklarımız, ülkemiz ve bizler için “gelecek” anlamı taşıması hepimiz için çok önemlidir.

İLKE Vakfı deyince akla “yeni” ve “gelecek” kavramları gelir. İLKE Vakfı olarak yeniyi ve geleceği konuşanların geleceği inşa ettiğine inanıyoruz. Geleceği inşa edebilmemiz için bizlerin bugünün meselelerini ve yeniyi daha sık konuşması gerekmektedir. Birlikte yaşadığımız bu toplumun sorunlarına hep birlikte çözüm bulmalıyız. Sürdürülebilir ve nitelikli çözümler için değerlerimizden ve bilgimizden güç almalıyız. Değerlerimiz ve bilgimiz, çok kıymetli olmasının yanı sıra birikimli bir özelliğe de sahiptir.

İLKE Vakfı olarak bizler bu misyonla yol alıyor, geçmiş ve bugünü anlayarak gelecek ve değer merkezli çalışmalar yürütüyor; geleceği inşa etmeyi amaçlıyoruz. Bu amaç için İLKE Vakfında dört ana araştırma merkezi faaliyet yürütmektedir. III. İstanbul Eğitim Konferansı’nı düzenleyen Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM); saha araştırmaları, alan izleme raporları, politika önerileri ve projelerle politika yapıcılara eğitim alanında raporlar sunarak eğitime katkı sunmayı amaç edinmektedir. İkincisi, İslam iktisadı alanında çok nitelikli katkılar yapan, alana dair çok dönüştürücü faaliyetlerde bulunan, İslam

Sorunlarımıza sağlıklı, sürdürülebilir, nitelikli ve kanıta dayalı çözümler bulabilmek için geçmişi, geçmişteki vakaları ve günümüzdeki problemleri anlayabilmeliyiz.

iktisadına dair dergi çıkaran ve modeller geliştirme gayretinde olan İslam İktisadı Araştırma Merkezidir (İKAM). Bunun yanı sıra toplumsal meselelere dair faaliyet yürüten Toplumsal Düşünce Araştırma Merkezi (TODAM) ve sivil toplumun kapasitesini geliştirmek, güçlendirmek, sivil topluma dair eğitimler düzenlemek için faaliyet yürüten Sivil Toplum Akademisi (STA) bulunmaktadır.

İLKE Vakfı sadece dört tane araştırma merkezinden oluşan bir yapı değil aynı zamanda bir çatı kuruluştur. Bünyesinde Türkiye İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği (İGİAD), İlmi Etütler Derneği (İLEM) ve Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği (YEKDER) olmak üzere üç tane üye kuruluş bulunmaktadır. İGİAD, iş ahlakına dair çok önemli meseleleri ele alan, iktisadi girişimlere alan açan ve iş ahlakını önceleyen, buna dair çalışmalar yapan, yayınlar üreten bir kuruluştur. YEKDER; çocuk genç, yetişkin ve eğitimcilere yönelik özgün eğitim programları, yayınlar ve materyaller geliştiren, uygulayan ve modeller oluşturan bir

dernektir. Okul öncesine yönelik “Adab Okulu”, çocuklar için “Ev Okulu”, gençler için “Marifet Okulu”, eğitimciler için “Eğitimci Geliştirme Programı (EGP)”, yetişkinler ve ebeveynler için “Ailede Din Eğitimi Programı (ADEP)”, “Aşamalı Seminerler Programı (ASP)”, “İnsan ve Toplum İlm-i Hâli”, “Tematik Okuma Grupları” ve “Çevrimiçi Seminerler” gibi faaliyetler yürütmektedir. İLEM ise akademik araştırmalar yapan, akademik eğitimler ve ihtisas çalışmaları düzenleyen bir kurumdur.

İLKE Vakfı ve Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi İstanbul Eğitim Konferansı’nı 2021 yılından itibaren uygulamaya koydu. İlkini “Dijital Çağda Beceri Kazandırma” ikincisini ise “Kitlel Eğitimde Rota Arayışı” temasıyla gerçekleştirdi. Bu sene “Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Ufuklar” başlığı adı altında bugünün mesleki ve teknik eğitimi gündemine aldı. Konferansın çıktılarının mesleki ve teknik eğitime katkı yapmasını temenni ediyorum.

Ali Karagöz

Millî Eğitim Bakanlığı | Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürü

Mesleki ve teknik eğitim, ekonomik ve sosyal dinamikleri etkileme potansiyeli bakımından değerlendirildiğinde ülkelerin ekonomik kalkınmasında ve toplumsal refahın artırılmasında önemli bir role sahiptir. Kuşkusuz kalkınmanın sürdürülebilir kılınmasında en önemli itici güçlerden birisi nitelikli insan kaynağıdır. Mesleki ve teknik eğitimin rolü özellikle nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesinde öne çıkmaktadır. Bu eğitim bireylere işgücü piyasasına girmeleri için gerekli becerileri kazandırmada, aynı zamanda kariyer geçitlerini başarılı bir şekilde yönetmelerini sağlamada, yaşam boyu sürecek bir perspektif kazandırmada kilit bir öneme sahiptir. Mesleki ve teknik eğitimin geleceğine ışık tutmak için öncelikle “ahilik” kültürünün köklerini hatırlayarak Türkiye’nin zengin geçmişine bakmak gerekir. Çıraklık eğitiminin temeli olan ahilik kültürünün bir yaşam tarzı ve tarihimizin derinliklerinden gelen milli ahlak olarak bütün mesleki eğitim sürecine yansımaya da özel bir önem vermemiz gerekir.

Bilim ve teknolojidaki hızlı gelişmeler, özellikle bilgiye erişim ve bilginin kullanım biçimini etkileyen dijitalleşme, sektörlerde üretim ve hizmet sunma biçimlerindeki değişiklikler, işgücüne yönelik hem sayısal hem de niteliksel beklentilerde önemli değişikliklere yol açmaktadır. Bu hızlı değişimler, mesleki ve teknik eğitim sistemini, ekonomik koşullar, teknolojik kabiliyetler ve endüstri eğilimleri gibi faktörlerle yakından ilişkilendirerek şekil ve temel bakımdan dönüşüme uğratmaktadır.

Bu gelişmeler, bireylerin mesleki yaşamlarının yanı sıra kişisel ve sosyal yaşantılarında da çeşitli etkilere yol açmakta geleneksel bilgi, beceri ve yeteneklerin ötesine geçen yeni beceri ve yetkinliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dijitalleşme, robotik teknoloji, kodlama becerileri, otomasyon, yazılım geliştirme ve yapay zekâ gibi faktörler, mesleki davranışları dönüştürmekte ve aynı zamanda yeni iş alanları yaratmaktadır. Bu değişim, bazı mesleklerin

Mesleki ve teknik eğitim kalkınmanın sürdürülebilir kılınmasında en önemli itici güçlerden birisi olan nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesini sağlamaktadır.

gerekliliklerini değiştirmekte ve bazılarının ise yok olmasına yol açmaktadır. Ayrıca, iş dünyasındaki ilişkiler, işgücünden beklenen mesleki becerilerin düzeyi ve niteliği gibi faktörleri de etkileyerek iş dünyasının işleyişini değiştirmektedir.

Bireylerin sektördeki bu dönüşümlere uyum sağlayabilmesi ve mesleki yeterliliklerini geliştirebilmesi için mesleki eğitimi esnek bir yapıda kurgulamak gereklidir. Aynı zamanda mesleki ve teknik eğitim, örgün ve yaygın eğitim biçimlerinde sunulmalıdır. Bu, bireylerin hızla değişen koşullara uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır. Mes-

lek içi eğitimlere daha fazla vurgu yaparak müfredatı düzenlemek ve akademik temel becerilere ek olarak mesleki yetkinliklere daha fazla ağırlık vermek önemlidir. Eğitim sürelerinin ve içeriklerinin esnek ve değişken bir yapıda planlanması da gereklidir. Bu sayede, mesleki ve teknik eğitim alan bireyler temel mesleki becerileri kazanabilir, örgün eğitim sırasında işgücü piyasasına ve değişen koşullara uyum sağlayabilmektedir. Aynı zamanda akademik ve sosyal beceriler kazanma fırsatına sahip olacaklardır.

Mesleki ve teknik eğitim, çok sayıda paydaşın katıldığı bir sistemdir. Yeni beceriler ve eğilimlere uygun eğitimlerle işgücünün sağlanması önemlidir. Bu nedenle kamu otoritesinin yanı sıra işverenlerle çalışanların işbirliği yapmaları ve işgücü piyasasıyla işbirliği içinde olmaları gerekir. Mesleki ve teknik eğitimin değerlendirilmesinde temel ölçütlerden biri, bu eğitimi alan bireylerin istihdam edilebilirlikleridir. Bireylerin sektör içinde istihdam edilebilir olabilmeleri, ekonomik koşullar ve entelektüel çevre gibi faktörlere yakından bağlıdır. Mesleki ve teknik eğitim, yeni mesleki bilgi ve becerilere uyum sağlama, gerektiğinde meslekler arasında geçiş yapma ve mevcut işgücünün yeteneklerini geliştirme konularında önemli bir rol oynar.

Hayat boyu öğrenme yaklaşımı, mesleki ve teknik eğitimde yaygın ve örgün eğitimleri bir araya ge-

Mesleki ve teknik eğitim, yeni mesleki bilgi ve becerilere uyum sağlama, gerektiğinde meslekler arasında geçiş yapma ve mevcut işgücünün yeteneklerini geliştirme konularında önemli bir rol oynar.

tirerek tüm yaşam boyu öğrenme sürecini ele almayı amaçlar. Paydaşların rollerini ve sorumluluklarını belirleyerek etkili bir katılımı teşvik eder. Bu yaklaşım, sistemin işleyişi ve beklenen sonuçları ve etkileri dikkate alarak, dinamik bir yapı oluşturmayı ve sürdürmeyi hedeflemektedir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, mesleki ve teknik eğitimin geleceğine yönelik birtakım faaliyetler yürütmekte ve planlamalar yapmaktadır. Bunlardan ilki mesleki ve teknik eğitimi daha fazla kişiye ulaşılabilir hale getirerek, her bireyin mesleki eğitim almasını ve belge almasını sağlamaya yöneliktir.

Mesleki ve teknik eğitimi tabana yaymak amacıyla “Herkesin bir mesleği olmalı” ilkesine bağlı kalarak çalışmalar yürütmektedir. İstihdam oranlarını artırmak için sektör okulları ve sektöre entegre okulların sayısını artırmayı hedeflemektedir. Sektör çalışanlarının mesleki becerilerini geliştirmek amacıyla sektör eğitim programları düzenlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, elektrikli araç teknolojisi gibi gelecekte ihtiyaç duyulan becerilere odaklanarak bu alanda eğitim vermeyi planlamaktadır. Sağlıklı gıdaya erişimi artırmak için nitelikli tarım uygulamalarına dair eğitim işbirliklerini geliştirme gayretindedir. Bireylerin daha geniş becerilere sahip olmalarını ve istihdama daha kolay bir şekilde katılmalarını teşvik etmek amacıyla mesleklerin küçük görevlere bölünmesini önlemeye çalışmaktadır.

Öneriler

1

Mesleki ve teknik eğitimin geleceğine ışık tutmak için öncelikle “ahilik” kültürünün köklerini hatırlayarak bu kültür yeniden canlandırılma konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Çıraklık eğitiminin temeli olan ahilik kültürünün bir yaşam tarzı ve tarihimizin derinliklerinden gelen milli ahlak olarak bütün mesleki eğitim sürecine yansımaya da özel bir önem verilmesi gerekir.

2

Bireylerin sektördeki dönüşümlere uyum sağlayabilmesi ve mesleki yeterliklerini geliştirebilmesi için, mesleki eğitimin süresi ve içeriği ihtiyaçlar doğrultusunda esnek ve dinamik bir yapıda tasarlanmalıdır. Bu, bireylerin hızla değişen koşullara uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır.

3

Müfredat, meslek içi eğitime daha fazla ağırlık verecek şekilde oluşturulmalı ve akademik temel becerilere ek olarak mesleki yetkinliklere daha fazla yoğunlaştırılmalıdır.

4

İşgücüne katılacak bireylerin sahip olması beklenen beceriler ve halihazırda istihdam edilen bireylerin sürekli eğitimi ve beceri gelişimi için kamu otoritesinin yanı sıra işgücü piyasasının ve sektörün desteği ve aktif katılımı sağlanmalıdır.

1. Bölüm: Mesleki Eğitimde Beceri ve Politikalar

Türkiye’de Eğitim ve Öğretimde Reform Çalışmaları için Mesleki Mükemmeliyet

Lida Kita

Avrupa Eğitim Vakfı, AB Ajansı | Kıdemli İnsan Sermayesi Geliştirme ve Sosyal İçerme Uzmanı

Tartışmanın merkezinde Türkiye’de mesleki eğitimin gelişimi yer almaktadır. Türkiye ve çeşitli kurumsal ortaklarıyla onlarca yıldır sürdürülen işbirliğinden elde edilen kolektif bilgeliği incelemeyi amaçlıyoruz. Avrupa Eğitim Vakfı [European Education Foundation (ETF)] Türkiye ile uzun soluklu ve yakın bir ilişki sürdürmektedir. Bu yolculuk boyunca, mesleki eğitim ve öğretimle ilgili içgörüler edindik, önemli gelişmeleri, iyileştirilmesi gereken alanları ve birlikte çalıştığımız ortak ülkeleri de kapsayan, ulusal sınırları aşan işbirliği ağını tespit ettik.

Avrupa Eğitim Vakfı (ETF), Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu’ndan gelen taleplere yanıt vermek ve AB-Türkiye ikili politika diyaloguna katkıda bulunmak da dahil olmak üzere Avrupa Komisyonu ve Avrupa Dış Eylem Servisi ile işbirliği yapmakta ve bu kurumların çalışmalarını tamamlamaktadır.

ETF, Türkiye’nin Ekonomik Reform Programının yıllık değerlendirmesi ve Torino Sürecinde raporlanan daha geniş beşerî sermaye gelişmeleri de dahil olmak üzere, mesleki eğitim ve öğretim, istihdam ve sosyal içerme konularında AB politika izleme mekanizmalarına girdi sağlamaktadır. Sektörel politika diyalogunu ve donör koordinasyonunu destekler. ETF, teknik mesleki eğitim ve öğretim (TVET) ve hayat boyu öğrenme sektörleri, istihdam, çıraklık maliyet-fayda analizi de dahil olmak üzere iş temelli öğrenme kalite güvence çerçevesi, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ve yaygın öğrenmenin doğrulanması ve belirli sektörlerde geleceğe yönelik beceriler için Türkiye’nin 2023 Eğitim Vizyonunun hayata geçirilmesinde Türkiye’deki kurumları ve paydaşları desteklemektedir.

İş temelli öğrenme, Türkiye’nin canlı bir özel sektör ve ikili eğitim geleneği nedeniyle öncülük ettiği önemli bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır.

Merkezi İtalya'nın Torino kentinde bulunan bir AB ajansı olarak ETF, Türkiye'nin de kilit ortaklarından biri olduğu çok sayıda ülkeyle koordinasyon içinde faaliyet göstermektedir. Türkiye ile 27 yılı aşkın bir süredir devam eden işbirliğimiz, sadece Millî Eğitim Bakanlığını değil, geniş bir yelpazedeki kurum ve ortakları da dahil ederek çeşitli platformlarda son derece aktif bir şekilde sürdürülmektedir. Türkiye'nin yaklaşımını özel ve övgüye değer kılan, özel sektörün hem Türkiye içinde hem de diğer ülkelerle yapılan görüşmelerde sürekli olarak yer almasıdır. Bu aktif katılım Avrupalı ortaklar, ilgili ülkeler ve ETF'nin kendisinde de yankı bulmaktadır. Biz bu ülkelerle etkileşim halindeyken, ETF her ülkenin deneyimlerinden dersler çıkararak büyümüş ve gelişmiştir.

ETF, kurumlar arası üst düzey kamu-özel sektör yönlendirme grubu, operasyonel olarak stratejik ulusal koordinasyon yapıları ve teknik çalışma grupları da dahil olmak üzere, ülkedeki insan kaynakları geliştirme alanında uzmanlık sağlamak ve kamu/özel sektör kurumlarıyla yakın işbirliği yapmaktadır. Bu anlatıdaki en önemli aktörler, ilgili kurumsal ortaklarıyla birlikte Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığıdır.

ETF, ulusal yeterlilik çerçevesini geliştirmeye başladığında Türkiye ile ilk işbirliği yapanlar arasındaydı. Kilit kurumsal ortak Türkiye Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Türkiye'de çeşitli sektörlerde oldukça aktif olan özel sektörün yeterliliklerinin tanınmasında zorluk yaşanmaktadır. Ülke, gelişmeleri yakından izleyen ve Millî Eğitim Bakanlığı ve yeterlilik otoriteleri gibi farklı paydaşlarla işbirliği yapan güçlü araştırma merkezlerine sahiptir.

Temel soru şudur: Genç bireylerin özel sektörde edindikleri becerileri nasıl kabul edebilir ve bunlardan nasıl faydalanabiliriz? Bu sorgulama bakanlıklar, merkezi sistem ve özel sektör arasındaki kapsamlı işbirliğinden

den kaynaklanmaktadır ve öğrenmenin büyük bir kısmı iş temelli bir ortamda gerçekleşmektedir. Buradaki vurgu, sadece örgün eğitim ve diplomalar yoluyla verilen becerilerin değil, işe özgü yetkinliklerin yanı sıra yaşam boyu edinilen becerilerin de tanınması üzerinedir. İş temelli öğrenme, Türkiye'nin canlı bir özel sektör ve ikili eğitim geleneği nedeniyle öncülük ettiği önemli bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır.

Dijital teknolojilerin ortaya çıkışı ve çeşitli sektörlerdeki değişen bağlamla birlikte manzara da değişmiştir. Gençler sadece örgün eğitim yoluyla değil, önemli

bir kısmı çıraklık dahil olmak üzere iş temelli öğrenme yoluyla gerçekleşen yaygın eğitim yoluyla da beceri kazanmaktadır. ETF bu alanları yakından incelemekte, sadece gözetim amacıyla değil, aynı zamanda bu ülkelerde tanık olunan gelişmelere dayalı olarak öğrenme ve uyum sağlama amacıyla analizler ve izleme çalışmaları yürütmektedir.

Hükümet tarafından yürütülen girişimler, projeler ve Avrupa Birliği'nden alınan önemli destek sayesinde personel eğitiminde kayda değer ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye, eğitim ve öğretim sektöründe AB desteğinden

geniş ölçüde faydalanmıştır. Mesleki eğitim ve öğretim bu programların ön saflarında yer almış ve Türkiye'nin eğitim alanındaki etkileyici ilerlemelerine katkıda bulunmuştur. Bu gelişme, yalnızca kamu sektörü tarafından değil, özel sektörün katılımı, araştırma merkezleri ve kamu ile özel sektör paydaşları arasındaki sinerji tarafından büyük ölçüde kolaylaştırılan kolektif bir çaba olmuştur.

ETF ve Türkiye arasındaki işbirliği, gençler arasında istihdam edilebilirlik, kapsayıcılık ve bireysel gelişime odaklanan beceri gündemini kapsamaktadır. Bu uyum aynı zamanda finansal desteği de içermektedir. ETF, bakanlığın yanı sıra özel sektöre ve çeşitli sektörlerle, sistemlerini ve beceri tedarikinde kamu-özel sektör

Mesleki eğitim ve öğretimde özel sektörün aktif katılımı vazgeçilmezdir. Türkiye'nin özel sektörünün ETF ve Avrupa platformlarındaki tartışmalara önemli ölçüde katıldığı ve bu kolektif çabaya önemli katkılarda bulunduğu görülmektedir.

Şekil 5. ETF'nin Türkiye'de Ulusal Düzeyde Devam Eden Projeleri

ortaklıkları biçimlerini paylaşma konusundaki açıklıkları için şükranlarını sunar. Mesleki eğitim ve öğretim, anladığımız kadarıyla, yalnızca geleneksel sınıf yöntemlerine dayanamaz; özel sektörün aktif katılımı vazgeçilmezdir. Türkiye'nin özel sektörü ETF ve Avrupa platformlarındaki tartışmalara önemli ölçüde katılmış ve bu kolektif çabaya önemli katkılarda bulunmuştur.

Yıllar içinde Türkiye'de mesleki eğitim ve öğretim, ademi merkezileşmeye doğru belirgin bir eğilimle karakterize edilen önemli reformlardan geçmiştir. Özellikle özel sektörün etkisiyle gerçekleşen bu değişim, kara tahtalar üzerinde eğitim veren geleneksel sınıf yöntemlerinin gerekli becerileri kazandırmada yetersiz kaldığı fikrinin altını çizmektedir. Bunun yerine özel sektör daha esnek ve işbirliğine dayalı bir yaklaşımı savunmaktadır. Bu ortaklık hayati önem taşımaktadır çünkü özel sektör paydaşları kendi sektörleri ve beceri geliştirme için gereken özel bilgiler hakkında derin bir anlayışa sahiptir. Beceri kazanımının aciliyetini ve istihdam edilebilirlik üzerindeki doğrudan etkisini anlıyorlar, bu da çevik bir yaklaşım gerektiriyor.

Birçok okul ve mesleki eğitim sağlayıcısının özel sektörde faaliyet göstermesiyle birlikte, adem-i merkezileşme bu dönüşümün dikkat çekici bir yönüdür. Özel sektördeki sağlayıcıların varlığı, geleneksel olarak kamu hizmeti olarak görülen bir alanda bu tür kuruluşlara duyulan ihtiyaç hakkında soru işaretlerine yol açabilir. Daha önce de belirtildiği gibi, özel sektörün

beklemeye tahammülü yoktur. Ancak altı çizilmesi gereken kilit nokta, Türkiye Millî Eğitim Bakanlığındaki meslektaşlarımızla sürdürdüğümüz tartışmadır. Bu tartışma, kamu sektörünün olup bitenlerden ne kadar ders çıkarabileceği etrafında dönüyor. Özel sektörün bireyleri becerilerle donatma konusunda neden daha başarılı olduğunu ve bunun sonucunda kamu kurumlarına kıyasla istihdam edilebilirlik oranlarının neden daha yüksek olduğunu anlamayı amaçlıyorlar. Aşağıdaki şekil, Türkiye'deki eğitim reformlarının kapsamlı bir listesini içermekte ve ülkenin bu sektördeki kapsamlı çabalarını göstermektedir. Bu reformlar, özellikle Bakanlığın eğitim ve öğretim stratejisini kapsayan 2023 stratejisi bağlamında önemli olmuştur. Bu strateji, özel sektör, çeşitli paydaşlar ve kurumlar tarafından büyük bir takdirle karşılanmış ve kapsamlı bir şekilde tartışılarak uygulanması için önemli bir lansman gerçekleştirilmiştir.

Devam eden reformlar, Türkiye'nin ulusal mesleki eğitim ve öğretim programının bir parçasıdır. Bu girişimler önemli öğrenme fırsatları sunmakta ve gelecekteki stratejilere katkıda bulunabilecek içgörülerini toplamak için daha fazla analiz ve izleme gerektirmektedir. 2023 stratejisinin sonuna yaklaşırken, sonraki adımları düşünmek çok önemli hale geliyor. ETF, Türkiye'de mesleki eğitim ve öğretimin uzun vadeli stratejik bakış açısını, özellikle de özel sektörün ihtiyaç ve beklentileriyle nasıl uyumlu hale getirilebileceğini tartışmak

üzere bakanlık ve kilit paydaşlarla işbirliği yapmaya isteklidir. Bu işbirliği sadece seminer ve sunumları içermemeli, özel sektör, üniversiteler ve meslek okullarının aktif katılımını kapsayan kapsamlı bir strateji geliştirmeye odaklanmalıdır.

Ulusal düzeyde devam eden projeler son derece verimlidir ve yakından takip edilmektedir. Türkiye, çeşitli Avrupa ağlarına ve platformlarına aktif olarak katılmakta ve bu çabalara önemli katkılarda bulunmaktadır. AB tarafından desteklenen ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen önemli bir proje olan Mükemmeliyet Merkezleri buna bir örnek teşkil etmektedir. Türkiye'nin Mükemmellik Merkezleri özel sektörden önemli ölçüde destek alırken, çıkarılması gereken dersler ve değerlendirilmesi gereken sonuçlar vardır. Önümüzdeki strateji bu dersleri içermeli ve özel sektörün becerileri sadece kullanmak yerine sunmadaki rolünü ve istihdam edilebilirliği artırmak için bakanlıkla nasıl işbirliği yaptığını dikkate almalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin eğitim ve öğretim alanındaki yolculuğu, kamu, özel sektör ve kilit paydaşların işbirliği sayesinde önemli başarılarla ve dönüştürücü girişimlere sahne olmuştur. ETF, Türkiye'nin Avrupa ağlarına ve projelerine aktif katılımını ve devam eden angajmanını takdirle karşılamaktadır. Türkiye'de edinilen deneyim, gelecekteki stratejileri şekillendirmek ve mesleki eğitim ve öğretimin devam eden gelişimine katkıda bulunmak için kullanılabilecek değerli içgörüler sağlamıştır. Türkiye, 2020 yılında başlayan Avrupa Eğitim Vakfının (ETF) Mükemmellik Ağı'na (ENE) önemli sayıda mesleki eğitim ve öğretim sağlayıcısı ile katılmıştır. Türkiye'de önemli sayıda farklı sektörle yakın bir şekilde çalışmaktadırlar. ETF olarak Türkiye'nin kamu ve özel sektör yapılarını geliştirmeleri, fikirleri, uygulamaları ve deneyimleri paylaşmaya devam etmeleri konusunda destekliyor, bunu kolaylaştırıyor ve onları teşvik ediyoruz ("Mesleki Mükemmellik", t.y.).

Öneriler

1

Mesleki ve teknik eğitimde özel sektör ile kurula işbirliklerini güçlendirilmelidir. Özel sektör paydaşları kendi sektörleri ve beceri geliştirme için gereken özel bilgiler hakkında derin bir anlayışa sahiptir. Okulların özel sektör paydaşlarıyla sık sık bir araya gelmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin staj imkanlarına erişim daha çok kolaylaştırılmalıdır.

2

ETF gibi kurumlar, Türkiye'de mesleki eğitim ve öğretimin uzun vadeli stratejik bakış açısını, özellikle de özel sektörün ihtiyaç ve beklentileriyle nasıl uyumlu hale getirilebileceğini tartışmak üzere bakanlık ve kilit paydaşlarla işbirliği yapmalıdır. Bu işbirliği sadece seminer ve sunumları içermemeli, özel sektör, üniversiteler ve meslek okullarının aktif katılımını kapsayan kapsamlı bir strateji geliştirmeye odaklanmalıdır.

3

Ülkemizdeki Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri, özel sektörden ders alarak buradan çıkardıklarını müfredata dahil etmeli ve sadece becerileri kullanmakla kalmayıp özel sektörün dağıtımdaki rolünü ve istihdamı artırmak için bakanlıkla işbirliği yapma biçimini göz önünde bulundurmalıdır.

Uluslararası Ortamda Ulusal Mesleki Eğitim Politikalarının Şekillendirilmesi Etkinleştirciler ve Başarı Örnekleri

Georgios Zisimos

Avrupa Eğitim Vakfı, AB Ajansı | Politika Danışmanlığı ve AB Programlama Birimi Başkanı

İstanbul'un olağanüstü çokkültürlü eşsiz arka planı, mesleki eğitim ve öğretim alanına girdiğimizde özel bir öneme sahiptir. Son yıllarda mesleki eğitim ve öğretimin [Vocational Education and Training (VET)] en dönüştürücü yönlere birisi, etkileyici uluslararası boyutu olmuştur. Mesleki eğitim ve öğretimin uluslararası yönünü tam anlamıyla benimsemediğimiz sürece, özellikle eğitimin bireye göre uyarlanması söz konusu olduğunda, sayısız zorluğun üstesinden gelmekte yetersiz kalacağımıza kesinlikle inanıyorum.

Daha önce de vurgulandığı gibi, günümüzde bireylerin eğitim yolculuklarının coğrafi konumunu sıkı sıkıya kendi sınırları içinde tutmaya daha az eğilimli olduklarını belirtmek gerekir. Daha hareketli ve esnek bir biçimde, örneğin İstanbul gibi yeni yerlere taşınmakta veya buradan çok uzaklara gitmeyi göze almaktadırlar. Bu bireyler, daha geniş anlamda ekonomiyi desteklemede çok önemli bir rol oynayan eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Modern öğrencilerin kendilerini eğitim gördükleri yerle sınırlamalarının pek olası olmadığı açıktır; bunun yerine, İstanbul gibi yerlere gelip giderken sınırları aşacaklar ve daha geniş ekonomiyi destekleyen bir sistemin ayrılmaz bir parçası haline geleceklerdir.

Mesleki eğitim ve öğretimin günümüz dünyasında doğası gereği çok kültürlü olan ekonomiyi ve toplumu etkin bir şekilde destekleyebilmesi için uluslararasılaşmayı ana tema olarak benimsemesi gerekmektedir. Avrupa Eğitim Vakfı [European Training Foundation (ETF)] Avrupa Birliği (AB) adına faaliyet gösteren ve öncelikle merkezi olmayan faaliyetlerde bulunan bir Avrupa ajansıdır. ETF, Avrupa Birliği dışındaki ülkelerle işbirliği yapmaktadır ve bu ülkelerden biri olan Türkiye ile ilişkimiz birkaç on yılı kapsamaktadır. Odak noktamız mesleki eğitim ve öğretim olsa da mesleki eğitim ve öğretimin artık izole bir şekilde işleme-

Mesleki eğitim ve öğretim, karakteri ve kapsamı bakımından doğası gereği uluslararasıdır. Bu da mesleki eğitimin sahip olduğu çok sayıda uluslararası paydaş, ortak ve muhatap arasında ortaklıklar ve ittifaklar kurmayı zorunlu kılmaktadır.

diğinin farkındayız. Mesleki ve teknik eğitim, eğitimin tüm seviyeleriyle detaylı bir şekilde bağlantılıdır ve yaşam boyu öğrenme alanına doğru uzanır.

Mesleki eğitim ve öğretim alanında, yalnızca eğitimi değil aynı zamanda daha geniş bir alan olan insan sermayesi gelişimini de kapsayan bütüncül bir bakış açısının benimsenmesi zorunludur. Kuruluşumuzun insan sermayesi gelişimine güçlü bir vurgu yapmasının nedeni de tam olarak budur. Dolayısıyla bir yandan eğitimi, diğer yandan da işgücü piyasası eğilimlerini dikkate alan kapsamlı bir inceleme yürütmekteyiz. ETF'nin uluslararası statüsü göz önüne alındığında, devam eden tartışmalarla yakından ilgili olduğu için küresel işgücü piyasası eğilimlerini de özenle analiz etmektedir. Eğitim ve öğretimi çevreleyen geleneksel anlatının ötesine geçerek, birçoğumuzun bu alanı tarihsel olarak rahatsız eden zorluklar üzerinde durma eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Mesleki eğitim ve öğretimin kendisi için belirlenen beklentileri karşılamakta zorlandığı yaygın bir algı olmuştur. Ancak son zamanlarda manzara önemli ölçüde değişti. Artık mesleki eğitim ve öğretimle ilgili olarak kapsayıcılık ve eşitliği kucaklayan daha geniş bir bakış açısı benimsenmelidir. Mesleki eğitim ve öğretimin ekonomik büyüme için bir katalizör görevi gördüğünü kabul etmek çok önemlidir. Dahası hem bireysel hem de toplumsal ihtiyaç ve isteklere hitap eden daha geniş bir beşerî sermaye geliştirme çerçevesi içinde faaliyet göstermektedir. Özünde, mesleki eğitim ve öğretim, karakteri ve kapsamı bakımından doğası gereği uluslararasıdır.

Tartışmalar mesleki eğitim ve öğretim etrafında döndüğünde, konuşma genellikle bu alandaki zorluklara odaklanır. Geleneksel görüş, mesleki eğitimi bir şekilde beklentilerin altında kalan bir alan olarak görmektedir. Ancak bugün durum böyle değildir. Mesleki eğitim ve öğretimi incelediğimiz mercek, daha önce duyduğunuz bazı örneklerde de görüldüğü gibi, eşitlik ve kapsayıcılık konularını ele alabilen daha açık bir perspektifi kucaklayacak şekilde gelişmiştir. Mesleki eğitim ve öğretim artık büyümeyi teşvik etmede çok önemli bir rol oynamakta ve hem bireysel hem de toplumsal zorlukları ve beklentileri karşılayarak insan sermayesi gelişiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Dolayısıyla, doğası gereği uluslararası bir nitelik kazanmıştır.

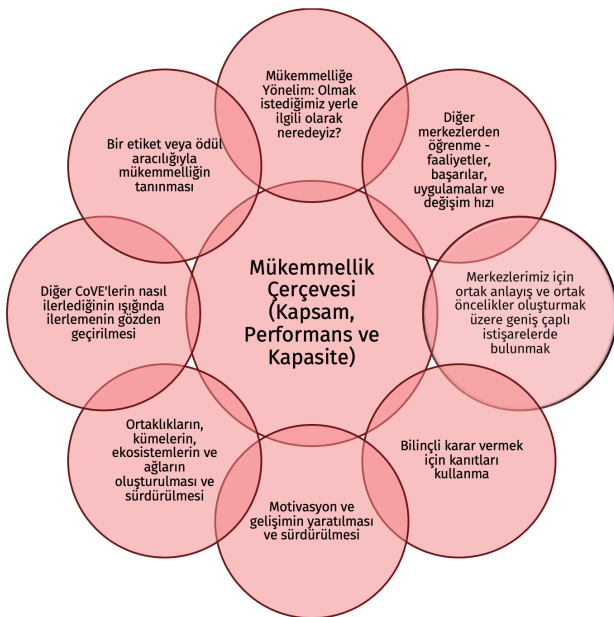
Mesleki eğitim ve öğretim, odalar, işletmeler, hükümet, uluslararası kuruluşlar, okullar, Türkiye sınırları dışında faaliyet gösteren belediyeler, eğitimciler, öğrenciler, finans kurumları ve Mesleki eğitim ve öğretim alanında faaliyet gösteren çeşitli STK'lardan temsilciler gibi çeşitli paydaşları bir araya getirmektedir. Bu kolektif temsil, mesleki eğitim ve öğretimin artık tek bir kuruluşun münhasır alanı olmadığını göstermektedir. Mesleki eğitim ve öğretim yaygınlaşmıştır ve politikalar oluşturulurken bu çeşitliliğin dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sadece Türkiye'de değil tüm ülkelerde görülen bir gerçektir. Dünya çapında mesleki eğitim ve öğretim ile ilgilenen herkes kendini bir dizi kuruluşla işbirliği yaparken bulacaktır. Daha önce bahsedilenlere ek olarak OECD, Dünya Bankası, UNESCO ve UNICEF gibi uluslararası kuruluşların yanı sıra finans kuruluşlarının da varlığına dikkat çekilebi-

lir. Aslında ETF, bu yatırımları desteklemek için gerekli becerilerin mevcudiyetine ilişkin kesinlik olmaksızın altyapıya yatırım yapma konusundaki endişelerini dile getiren Avrupa Yatırım Bankası ile yapılan toplantılar da dahil olmak üzere, önemli finans kuruluşlarıyla işbirliğine özellikle angaje olmuştur. Tartışmalar, bu tür yatırımların yanı sıra ilgili bölgelerde beşeri sermayenin geliştirilmesine yönelik tedbirlerin uygulanmasının sağlanması etrafında dönmektedir.

Bu çok sayıda uluslararası paydaş, ortak ve muhatap karşısında, ortaklıklar ve ittifaklar kurmamız zorunludur. Türkiye'deki bir zanaat derneği, İtalyan meslektaşı ile işbirliği yapmalı, Türkiye'deki bir meslek okulu Yunanistan'daki bir meslek okulu ile el ele çalışmalıdır. Bugün mesleki eğitim ve öğretimin gerçekliği budur ve bu karşılıklı bağlantıyı zamanında benimsememek mesleki eğitim ve öğretimin gerçek potansiyelini kaybetmesine neden olabilir.

Ele alınan meselenin ikinci bölümü, mesleki eğitim ve öğretimin uluslararası boyutunu, işletmelerle olan bağlantılarını, öğretmen eğitimini ve son teknoloji ekipman ve inovasyon üzerinedir. Daha önceki bir tartışmada, inovasyon konusuna ve mesleki eğitim ve öğretim kurumlarının yapay zeka gibi konuları ele almaya nasıl hazırlandığına değinilmişti. Ayrıca, ortaya çıkan bu talepleri karşılamak için farklı bir kuruluş türüne ihtiyaç olup olmadığı da değerlendirildi.

Şekil 6. Mesleki Mükemmeliyet Merkezlerinin Mükemmellik Çerçevesi

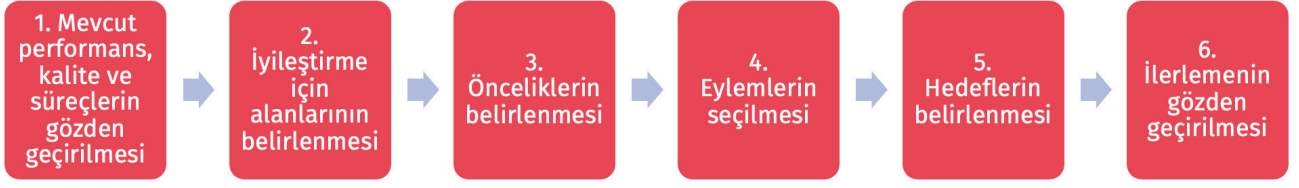

Burada, Mesleki Mükemmellik Merkezlerinin önemini vurgulamak gerekir. Mesleki mükemmellik, mesleki eğitim ve öğretimin temel taşıdır ve politikayı şekillendirmek için eşsiz bir şekilde uygundur. Bu, ETF tarafından ortaya konan temel bir argümandır. İlgili paydaşlardan, sadece bakanlıklardan değil, Mesleki Mükemmeliyet Merkezlerinin gerçek potansiyelinin derinlemesine incelenmesini talep ediyoruz. Peki, Mesleki Mükemmeliyet Merkezi tam olarak nedir? Türkiye'nin küçük bir kasabasında, yerel ekonomiyi desteklemek için tesisatçı yetiştiren geleneksel bir meslek okulu düşünün. Bu okul kendi bölgesinde övgüye değer bir iş yapıyor olabilir, ancak teknoloji geliştikçe ve işgücü piyasaları değiştikçe, öğrencilerinin hızla gelişen bir iş ortamında güncel kalmasını sağlama zorluğuyla karşı karşıya kalır. Bu görev, daha küçük kurumlar için daha da göz korkutucu hale geliyor. Küçük bir okul teknolojik gelişmelere ve sektörde kullanılan son teknoloji ekipmanlara nasıl ayak uydurabilir? Bu, mesleki eğitim alanında yaygın bir sorudur. Son teknoloji ekipmanlara yatırım yapan işletmeler doğal olarak öğrencilerin bu gelişmiş araçlar kullanılarak eğitilmesini ister. Ancak sağlam bir ortaklık ve iş temelli öğrenme sistemi ile dinamik endüstri ortamına uyum sağlayacak donanıma sahip öğretmenler olmadan bunu başarmak son derece zor olabilir.

İşte Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri burada devreye giriyor. Bu merkezler geleneksel mesleki eğitim ve öğretim kapsamının ötesine geçmektedir. İşletmelerle işbirliğini teşvik ederek, öğrencileri gelişmekte olan teknoloji ve metodolojilerle uyumlu tutarak ve uygulamalı araştırma ve geliştirmeye katkıda bulunarak boşluğu doldururlar. Bir okulun daha geniş bir ekosisteme erişimi yoksa ve farklı bölgelerde veya ülkelerde benzer zorlukların üstesinden başarıyla gelmiş diğer kurumlardan girdi alamıyorsa, kendilerini ilgili müfredat ve eğitim sunamaz halde bulabilirler.

Mesleki eğitimde karşılaşılan en önemli zorluklardan biri de finansmandır. Bu okullar son teknoloji ekipman satın almak için genellikle uluslararası kuruluşlardan, programlara katılımdan ve hatta işletmelerin kendilerinden gelebilecek finansmana ihtiyaç duyarlar. İşletmelerin finansman sağlama motivasyonu, operasyonel ihtiyaçlarıyla uyumlu yüksek vasıflı işgücünü güvence altına alma güvencesinde yatmaktadır. Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri modeli, geleneksel mesleki eğitim ve öğretimin sınırlarını aşmaktadır. Eri-

Şekil 7. ENE Öz Değerlendirme Aracı Değerlendirme Adımları

şim alanını bu kurumların olağan sınırlarının ötesine taşır. Türkiye gibi birçok mülteciyi ağırlayan ülkelerde gözlemlendiği gibi, ani göçler gibi toplumsal zorlukların devreye girdiği bir senaryo düşünün. Okullar mültecileri eğitmek gibi acil bir görevle karşı karşıya kaldıklarında, geleneksel mesleki eğitim ve öğretim programlarının sınırlılıkları ortaya çıkmaktadır. Burada şu soru ortaya çıkmaktadır: Geleneksel mesleki eğitim ve öğretim kurumları, özellikle de müfredatları, ekipmanları ve altyapıları buna uygun değilse, bu talebi nasıl karşılayabilir? Bu bağlamda, Mesleki

Mükemmeliyet Merkezleri çeşitli kritik unsurların orkestratörleri olarak devreye girmektedir. Bunlar kaynakları ve uzmanlığı senkronize etme kapasitesine sahiptirler. Bu merkezler son yıllarda küresel ölçekte önemli bir büyümeye tanık olmuştur. Özellikle Türkiye, dünya standartlarında Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri kurarak bu çabada ayrıcalıklı bir ortak olarak öne çıkmaktadır. Açıklayıcı bir örnek olarak, Türkiye’de sıcak hava balonu tasarımı ve üretimi alanında faaliyet gösteren Mesleki Mükemmeliyet Merkezi, bu alanda dünyanın önde gelen kuruluşlarından biridir ve işbirliğine dayalı ortaklıklar için aktif olarak aranmaktadır.

2018 yılında, mesleki mükemmellik konusunda Avrupa düzeyinde tartışmalar ivme kazanmaya başladığında, Avrupa Eğitim Vakfı (ETF) bunun uluslararası

boyutlarını keşfetme ihtiyacını fark etti. Sonuç olarak, uluslararası bir ağ kurma girişiminde bulunduk. Bu ağ Mesleki Mükemmellik Merkezlerine odaklanmaktadır ve o zamandan bu yana Türkiye’den önemli bir temsil yetle birlikte 300’den fazla üyeyi kapsayacak şekilde büyümüştür. Bu ağın önemi, Türkiye’deki Mükemmeliyet Merkezleri ile dünya çapındaki muadilleri arasında işbirliğini teşvik etme potansiyelinde yatmaktadır. Bu; merkezlerin ortaklıklar kurmasına, programlara katılmasına, akran öğrenme faaliyetlerine katılmasına ve ortak araçlar geliştirmesine olanak sağlamaktadır.

Mesleki eğitim ve öğretimde özel sektörün aktif katılımı vazgeçilmezdir. Türkiye’nin özel sektörünün ETF ve Avrupa platformlarındaki tartışmalara önemli ölçüde katıldığı ve bu kolektif çabaya önemli katkılarda bulunduğu görülmektedir.

Uluslararası politikaların uyumlaştırılması genellikle ortak araçlara, metodolojilere, uygulamalara ve yaklaşımlara dayandığından, bu ortak araçların önemi küçümsenmemelidir. Bu ağın bir parçası olarak, bir öz değerlendirme aracının geliştirilmesini de içeren ETF Mükemmellik Ağı [ETF Network for Excellence (ENE)] tanıtıldı. Şekilde kolektif ve kurumsal iyileştirme sürecini destekleyen bir geliştirme aracı olan ENE Self-Assessment Tool (ENESAT)’ın değerlendirme aşamaları yer almaktadır. Bu araç, mesleki mükemmelliğin çeşitli boyutlarını incelemekte ve Türki-

ye’deki birçok merkez aktif olarak katılmaktadır. Bu çerçevede ETF, toplumsal kapsayıcılık ve bugün tartışılmasa da birçok ülke için acil bir endişe kaynağı olmaya devam eden yeşil dönüşüme odaklananlar da dahil olmak üzere çeşitli projeler başlatmıştır. Ayrıca

ETF, özerk operasyonları ve finansmanı teşvik etmeyi amaçlayan dijitalleşme ve özerklikle ilgili projelerde aktif olarak yer almaktadır. Ürün satışı, müfredat geliştirme ve işbirliğine dayalı eğitim çabaları yoluyla kendi kendine sürdürülebilirliği kolaylaştıran, genellikle kâr amacı gütmeyen bir kuruluşa sahip bir

“

Geleneksel mesleki eğitim ve öğretim sınırlarını aşan Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri modeli; işletmelerle işbirliğini teşvik eder, öğrencileri gelişmekte olan teknoloji ve metodolojilerle uyumlu tutar ve uygulamalı araştırma ve geliştirmeye katkıda bulunur.

mesleki eğitim okulu hayal edin. Finlandiya, Mesleki Eğitim ve Öğretim okullarının aktif olarak girişimcilik çabalarına girdiği, hatta sauna ve ahşap evler gibi ürün geliştirme ve satış girişimlerinde bulunduğu bu modelin önde gelen bir örneğidir. ETF mükemmelliğin sekiz temel boyutunu yakından incelemiş ve 40'tan fazla ülkede gerçekleştirdiği kapsamlı çalışmalarla Mesleki Mükemmellik Merkezlerinin şekillendirilmesinde iş dünyası-eğitim işbirliğinin önemli rolünü vurgulamıştır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer önemli husus da pedagojidir. Mesleki mükemmeliyet merkezi statüsüne ulaşmak için pedagojik yaklaşımları, müfredatı, öğretmenlerin mesleki gelişimini kapsamlı bir şekilde değerlendirmek ve geliştirmek, tüm bunları yaparken de sektörün ihtiyaçlarıyla güçlü bir uyum sağlamak zorunludur. Özerklik, kendi kaynaklarını geliştirmeye ve yaşam boyu öğrenme çerçevesinde faaliyet göstermeye izin veren kilit bir unsurdur. Yetişkinlerin öğrenen genç topluluğuna dahil edilmesi de büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, akıllı uzmanlaşma, niş gelişim alanlarının özerk bir şekilde belirlenmesi, Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri için çok önemlidir. Bu merkezler sadece işletmelere güvenmek yerine bu tartışmalara katkıda bulunmalıdır. Endüstri 4.0 ve dijitalleşme, birçok mükemmeliyet merkezinin gelişim ihtiyacı gördüğü alanları temsil ediyor ve bu aciliyet COVID-19 salgını ile daha da artmıştır.

Mesleki eğitim ve öğretim okulları ve Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri de dahil olmak üzere eğitim kurumlarının uygulamalı araştırma yapma kapasitesi ilginç bir gelişmedir. Bu kavram birkaç on yıl önce neredeyse düşünülemezdi. Ancak, Bask Bölgesi'ndeki Tknika gibi örnekler başta San Sebastian bölgesi olmak üzere, pek çok merkez araştırma kapasitelerini önemli ölçüde artırmış durumdadır.

EFT, son yıllarda mesleki mükemmeliyete yönelik araçlar geliştirmek üzere Avrupa Birliği ve Avrupa Komisyonu ile yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Buna uluslararası düzeyde kabul görmüş bir mesleki mükemmellik çerçevesinin oluşturulması da dahildir. Bu çerçeve, dünya çapında var olan ortak özellikleri belirlemeye çalışmakta ve ortaklıkları, ortak liderliği ve işbirliğini teşvik etmektedir. Sonuç olarak, mesleki mükemmelliğin çeşitli özelliklerini inceleyen ve tümü ortaklık ilkeleri üzerine kurulu, oldukça karmaşık bir dizi uluslararası araç ortaya çıkacaktır. Bu araçlar dünya çapındaki tüm mükemmellik merkezleri tarafından kullanılacak ve bakanlıkların kendi yanıtlarını izlemelerine olanak sağlayacaktır. Bu araçların etkili olabilmesi için okulları tüm ekosistemlerini dahil etmeye teşvik ediyoruz. Bu öz değerlendirme sadece okul liderliği ile ilgili değildir; çeşitli alanlarda kolektif olarak iyileştirme yapmak için tüm paydaşları bir araya getirmekle ilgilidir.

Sonuç olarak, Avrupa Eğitim Vakfındaki deneyimlerimizden edindiğimiz birkaç önemli bilgiyi paylaşmak isterim. İlk olarak, politikalar tasarlanırken sadece politika yapıcılara danışmak değil, aynı zamanda politikaları şekillendirenleri de sürece dahil etmek çok önemlidir. Bu odadaki bireylerin kolektif temsili, ele alınması gereken ihtiyaçların tanımlanmasına yardımcı olanları temsil etmektedir ve onların rolü çok önemlidir. İkinci olarak, mesleki mükemmeliyetin uluslararası boyutu vazgeçilmezdir. Sadece geleceğin işgücü piyasasına hitap etmekle kalmaz, aynı zamanda bireysel ihtiyaçları da karşılar. Mesleki Mükemmellik Merkezleri, Türkiye'nin aktif olarak benimsediği bir rol olan önemli kolaylaştırıcılar olarak hizmet verirken, işbirliği ve ittifaklarla gelişir. Ayrıca, Türkiye'deki Mükemmeliyet Merkezleri ile diğer ülkelerdeki Mükemmeliyet Merkezleri arasında ortak nişler ve büyüme

arzusundan kaynaklanan sinerji de bu alana önemli katkı sağlamaktadır. Son olarak, mesleki mükemmellik geliştirmekte olan bir sektördür ve tüm cevaplara sahip olduğumuzu iddia etmesek de bilgi birikimimizi sürekli olarak geliştiriyoruz. ETF, bazıları Türkiye'den örnekler içeren çeşitli çalışmalarda aktif olarak yer almaktadır. Bu çalışmalar dijitalleşme, uygulamalı araştırma ve toplumsal kapsayıcılık gibi alanları kapsamaktadır. Nihayetinde mesleki mükemmellik, tüm dünyada bakanların büyük önem verdiği bir alandır. Bununla birlikte, okullardan elde edilen içgörü ve deneyimlerin sisteme geri aktarılmasının önemini vurguluyoruz. Bunu başarmak için mesleki eğitimde kapsayıcılığa öncelik vermelidir. Mükemmellik, doğru bir şekilde kullanıldığında, tüm mesleki eğitim ve öğretim sistemi için itici bir güç olabilir.

Öneriler

1

Mesleki eğitim ve öğretimle ilgili olarak kapsayıcılık ve eşitliği kucaklayan daha geniş bir bakış açısı benimsenmelidir. Mesleki eğitim ve öğretimin ekonomik büyüme için bir katalizör görevi gördüğünü kabul etmek çok önemlidir.

2

Mesleki ve teknik eğitimde ortaklıklar ve ittifaklar kurmak gerekmektedir. Örneğin, farklı ülkelerdeki zanaat dernekleri ve zanaatkarlar, meslek okulları birbirleriyle işbirliği yapmalıdır. Bu karşılıklı bağlantıyı zamanında benimsemek mesleki eğitim ve öğretimin gerçek potansiyelini kaybetmemesi için önemlidir.

3

Mesleki mükemmeliyet merkezi statüsüne ulaşmak için pedagojik yaklaşımları, müfredatı, öğretmenlerin mesleki gelişimini kapsamlı bir şekilde değerlendirmek ve geliştirmek, tüm bunları yaparken de sektörün ihtiyaçlarıyla güçlü bir uyum sağlamak gerekmektedir.

4

Akıllı uzmanlaşma, niş gelişim alanlarının özerk bir şekilde belirlenmesi, Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri için çok önemlidir. Bu merkezler sadece işletmelere güvenmek yerine bu tartışmalara katkıda bulunmalıdır. Özerklik, kendi kaynaklarını geliştirmeye ve yaşam boyu öğrenme çerçevesinde faaliyet göstermeye izin veren kilit bir unsurdur.

2. Bölüm: Sektörler, İş Piyasası ve Hayatboyu Öğrenmede Mesleki Eğitim

Mesleki ve Teknik Eğitimde İstihdam, Sektörler ve İş Piyasası

Murat Hazıroğlu

İstanbul Ticaret Odası | Yönetim Kurulu Üyesi

“Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Ufuklar” teması altında gerçekleştirilen İstanbul Eğitim Konferansı, “Sektörler, İş Piyasası ve Hayat Boyu Öğrenmede Mesleki Eğitim” başlığı altında Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin iş dünyasındaki önemini değerlendirme fırsatı sunması açısından oldukça kritik bir öneme sahiptir. Mesleki ve teknik eğitim perspektifinden bakıldığında, mesleki yeterliliklerin iş dünyasındaki evrensel bir mesele olduğu görülmektedir. Bu durum sadece Türkiye’ye özgü değil, uluslararası bir konudur. Yurtdışı seyahatlerimiz sırasında, diğer ülkelerdeki gençlerin de mesleki ve teknik eğitim kurumlarını tercih etmeme eğilimleri olduğunu gözlemlemekteyiz. Gençlerin bu eğilimi, iş dünyasında ve ülkelerin ekonomik refahında önemli sonuçlara yol açmaktadır.

Son yıllarda, dijital platformlar aracılığıyla maddi gelir elde etmenin daha konforlu ve cazip hale gelmesi dikkate değer bir gelişmedir. Mesleki yeterlilik gerektirmeyen popüler iş alanları, gençlerin mesleki eğitime devam etme isteğini azaltmaktadır. Bu, sektörlerde ve iş piyasasında nitelikli ara ve ana eleman eksikliğine yol açmaktadır. İş dünyası olarak, mesleki ve teknik eğitimin kalitesini sürdürmek ve artırmak adına üzerimize düşen sorumlulukları değerlendirmeliyiz.

İstanbul Ticaret Odası, bu sorumluluk bilinciyle “Seferberlik Projesi” başlattı. Bu proje kapsamında, sektörlerin ticaret hacimlerini artırmanın ötesinde, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu insan kaynağını yetiştirmek amacıyla bir dizi proje hayata geçirildi. Bilgiyi ticari faydaya dönüştürme merkezlerinde düzenli etkinlikler düzenlenerek, sektör temsilcileri gençlerle bir araya getirildi. Bu sayede gençler,

İş dünyası olarak, mesleki eğitimin kalitesini artırmak ve iş piyasasındaki ihtiyaçları karşılamak için sorumluluklarımızın bilincinde olmaya devam etmeliyiz ve bu doğrultuda çalışmalarımızı sürdürmeliyiz.

mesleki yeterliliklerini geliştirmeye daha istekli hale geldiler ve aynı zamanda iş piyasasının taleplerini daha iyi anlama fırsatı buldular.

Mesleki ve teknik eğitimin hızla değişen taleplerine cevap vermek ve içeriğini güncel tutmak amacıyla “SoftITo Yazılım Akademisi” projesi başlatıldı. Bu projenin temel hedefi, analitik düşünme yeteneği olan, kodlama yapabilen, teknolojinin gerekliliklerini karşılayabilen ve üretken gençleri bir araya getirmektir. Bu eğitim için yedi ana başlık içeren bir müfredat geliştirildi. Projeye yedi ülkeden ve Türkiye’nin 52 ilinden başvurular alındı. Bu başvuruları değerlendirerek 9200 başvuru kabul edildi. Adayların bilgisayar okuryazarlığını ölçmek amacıyla sınavlar düzenlendi ve başarılı olanlar 600 kişilik çevrimiçi eğitim sınıflarına yerleştirildi. Bu çevrimiçi eğitimler sonucunda 148 kişiye başarı belgeleri verildi. Eğitimlerin ardından gençlerin geliştirdikleri projeler değerlendirildi ve başarılı olanlar staj ve iş fırsatlarına yönlendirildi.

Böylece sektördeki iş taleplerini karşılamak ve iş piyasasında nitelikli eleman ihtiyacını karşılamak adına örnek bir model oluşturuldu.

Sonuç olarak, mesleki ve teknik eğitimdeki güncel zorlukları ele alarak, iş dünyası ve gençler arasında daha iyi bir denge sağlamak amacıyla çeşitli projeler ve inisiyatifler geliştirmeliyiz. Mesleki yeterliliklerin iş dünyasındaki önemi unutulmamalıdır, çünkü bu hem ülkemizin hem de uluslararası düzeyde ekonomik refahın temelini oluşturur. İş dünyası olarak, mesleki eğitimin kalitesini artırmak ve iş piyasasındaki ihtiyaçları karşılamak için sorumluluklarımızın bilincinde olmaya devam etmeliyiz ve bu doğrultuda çalışmalarımızı sürdürmeliyiz. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan meslek edindirme kurslarının yanı sıra iş dünyası temsilcileri olarak, mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine ve güçlendirilmesine katkı sağlamalıyız.

Öneriler

1

Mesleki ve teknik eğitime dair algının olumlu hale getirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Buna yönelik mesleki ve teknik eğitim okullarındaki öğretimin kalitesi artırılmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ve iş dünyası gibi ilgili paydaşlar, gençleri ve ailelerini mesleki ve teknik eğitimin faydaları konusunda bilgilendirmeli ve bilinçlendirmelidir.

2

İş dünyası, mesleki eğitimin kalitesini artırmak ve iş piyasasındaki ihtiyaçları karşılamak konusunda daha aktif rol alıp çalışmalarını ilerletmelidir.

3

İş dünyası, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan meslek edindirme kurslarının yanı sıra, mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine ve güçlendirilmesine katkı sağlamalıdır. Örneğin, mesleki ve teknik eğitimdeki güncel zorlukları ele alarak, iş dünyası ve gençler arasında daha iyi bir denge sağlamak amacıyla çeşitli projeler ve inisiyatifler geliştirmelidir.

Hayatboyu ve Yaygın Öğrenmede Mesleki Yeterlilik

Prof. Dr. Mustafa Necmi İlhan

T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu | Yönetim Kurulu
ve Kurum Başkanı

Mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi adına uluslararası pek çok geleneksel yaklaşım olmasına karşın sağlıklı, sürdürülebilir ve ulusal olması açısından ahilik geleneğinden ilerlemek önemlidir. Bu amaçla Türkiye’de ekonomik refahı ve ülke kalkınmasını sağlamak için düzenli olarak kalkınma planları gerçekleştirilmektedir. 12. Kalkınma Planı’nın orta vadeli hedeflerinden biri de mesleki ve teknik eğitime yöneliktir. Mesleki Yeterlilik Kurumu bu orta vadeli hedefleri gerçekleştirebilmek için “Dijital Dönüşüm ve Yapay Zekâ”, “Yeşil Dönüşüm ve Akıllı Tarım” son olarak da “Uzay ve Havacılık” adında üç danışma kurulu kurdu. Faaliyet yürüten bu kurullar, farklı nitelik ve gereksinimlere ihtiyaç duyan meslek gruplarından oluşmaktadır. Mesleki Yeterlilik Kurumu’nun temel amacı ulusal yeterlilik sisteminden ve hayat boyu öğrenme perspektifinden mesleklerle odaklanmaktır. Bu kurul Çalışma Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu ile işbirliği içinde koordineli bir şekilde çalışarak mesleki ve teknik eğitimin gelişimini desteklemekte ve sürekliliğini sağlamaktadır. İş sektörünün taleplerini ve beklentilerini karşılamak amacıyla işçi sendikalarına ve esnaf temsilcilerine de kurulda yer vermektedir. Çok paydaşlı olmasının nedeni “nitelikli ve belgeli” insan kaynağını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda nitelikli işgücünün oluşturulması için hayat boyu öğrenmenin desteklenmesi, yüksek kalite, verimlilik ve memnuniyetin üretim süreçlerinde sağlanması gerekmektedir. Sürdürülebilir bir mesleki eğitimin ön koşulu bu hizmetlerin sağlanmasıdır. Peki, ulusal yeterlik sistemi ve mesleki yeterlik bu bağlamda nerede yer almaktadır?

Ulusal yeterlik sistemi, eğitim ve istihdam arasındaki ilişkiyi güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. İyi bir eğitim aldığınızda, istihdam olanakları da artmalıdır. Şu anda, ülkemizde okulu bitirenlerin istihdam olanağı sadece birkaç meslek ile sınırlıdır. Bu meslekler hekimlik, polislik ve askerliktir. Diğer meslek gruplarının niteliklerini geliştirmek

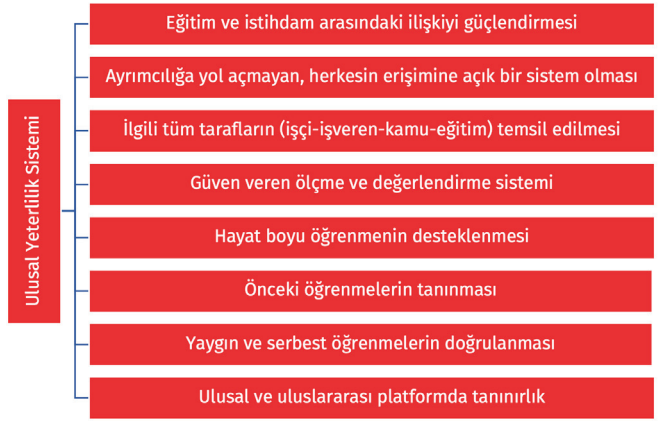
Nitelikli işgücünün oluşturulması için hayat boyu öğrenmenin desteklenmesi, yüksek kalite, verimlilik ve memnuniyetin üretim süreçlerinde sağlanması gerekmektedir.

ve devamlılıklarını sağlamak için daha fazla istihdam politikasına ihtiyaç bulunmaktadır. Kamu ve özel sektörde mezunlar hemen iş bulabilmelidir. Mezuniyet sonrası iş hayatına geçişi kolaylaştırmak adına iş dünyasının beklentileri ve talepleri ile eğitim sistemi arasında bir bağlantı kurmak gerekmektedir. Ulusal yeterlik sistemi de eğitim programları ve müfredatı, işgücü talepleri ile uyumlu hale getirmeye yönelik bir çaba olarak ortaya çıkmıştır. Temel hedef, nitelikli işgücünün geliştirilmesi ve yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmenin yanı sıra hizmet ve üretim süreçlerinde yüksek kalite, verimlilik ve memnuniyetin sağlanmasıdır. Ayrıca eğitim aldıktan sonra uygun işlere erişim konusundaki sorunları çözme çabası içindedir.

Ulusal yeterliklerin tanımlanması için sekiz seviye bulunmaktadır. Bu seviyelerin tanımlanması, eğitim kurumları ve yaşam boyu öğrenme programları tarafından uygun öğrenci yetiştirme ve istihdamı teşvik etme açısından büyük önem taşır. Aynı zamanda, yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesi de ulusal yeterlik sisteminin temel hedeflerinden biridir. Ayrımcılık yapmayan, adil bir sistem oluşturmak ve önceki öğrenmeleri tanımlamak önemlidir. İlgili tüm paydaşların görüşlerini almaya ve temsil etmeye odaklanmak, yaygın ve serbest öğrenmeleri doğrulamak, güvenilir bir ölçme-değerlendirme sistemi oluşturmak ve ulusal ve uluslararası platformlarda tanınırlık sağlamak temel amaçlar arasındadır. Meslek standartlarının hazırlanmasından yeterliliklere, sınav ve belgelendirme faaliyetlerine kadar birçok aşamada faaliyet gösterilmektedir. Meslek standartlarının hazırlanmasına öncülük eden Meslek Standartları Dairesi Başkanlığı bulunmaktadır. Bu başkanlıkta mesleki yeterliliklere, sınavlara ve belgelendirme faaliyetlerine odaklanılmakta, dahası yeterlilik çerçevesi yönetimi ve işbirliği projeleri de yürütülmektedir.

Mesleki Yeterlilik Kurumu mesleki yeterlilikleri standardize edebilmek için sektörün ihtiyaçlarının bildirilmesini talep etmektedir. Sektör, bize şunu söylemelidir: “Hocam, şu tür bir uzmana ihtiyaç duyuyoruz ve şu tür becerilere sahip kişiler gerekmektedir.” Elbette ki bu ihtiyaçlar zaman içinde değişebilir. Meslekler değişebilir, bazı mesleklerin önemi azalabilir. Ancak, pratikte bazı değişiklikler olduğunu ve güncelleme ihtiyacı olduğunu fark edebilmemiz için birlikte hareket etmeliyiz. Bu nedenle, sektörü temsil edebilen kurumlarla işbirliği yapılmakta ve çalışma grupları

Şekil 8. Ulusal Yeterlilik Sisteminin Önemi

oluşturulmaktadır. Ardından meslek analizi yapılarak meslek standartları belirlenmekte ve ulusal yeterlilik belgeleri hazırlanmaktadır. Bu belgeleri ise görüşe sunularak geri bildirimler alınmaktadır. Bu geri bildirimleri değerlendirilerek ve gerektiğinde düzeltmeler de yapılabilmektedir. Yönetim Kurulu onayı sonrasında ulusal meslek standartlarının Resmî Gazete yayınlanmasını bekliyoruz. Mesleki Yeterlilik Kurumu olarak standartların oluşturulması ve yeteneklerin belgelene-mesi süreci her zaman güncel kalmasına özen gösteriyoruz. Bu nedenle düzenli olarak her 5-6 yılda bir güncellemeye dikkat edilmektedir. Ancak bilişim ve yapay zekâ sektörü veya enerji sektörü gibi alanlarda talepler o kadar hızlı değişiyor ki daha sık güncellemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Şu anda Türkiye’de mesleki yeterlilik belgesine sahip kaç kişinin olduğu merak konusudur. Sistemin bize sunduğu verilere baktığımızda, 2.5 milyonun üzerinde vatandaşın mesleki yeterlilik belgesine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, 901 ulusal meslek standardı ve 659 ulusal yeterlilik bulunmaktadır. Bu sayılar birçok Avrupa ülkesinin ötesindedir. Mevcut verilere göre, standart ve yeterlilikler açısından birçok Avrupa ülkesinden daha ileride olduğumuzu söyleyebiliriz. Mesleki yeterlilik belgesine yönelik merak edilen bir diğer husus sınavların nasıl gerçekleştirildiğine yöneliktir. Sınavlar, başvurular, görüş ve sonuç aşamaları arasında bir döngüden oluşur. Yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarına başvurular yapılır ve bu kuruluşlar hem tarafımızca hem de TÜRKA tarafından akredite edilir. Bu kuruluşlar genellikle uzun bir süreçle çalışırlar, ancak Avrupa Birliği standartlarına göre bir belge-

Şekil 9. Mesleki Yeterlilik Kurumunda Adayların Belgelendirilmesi Süreci

Mesleki Yeterlilik Kurumu, yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etme misyonuyla yüksek kalite, verimlilik ve memnuniyeti sağlamanın yanı sıra iş dünyasının beklentileri ile eğitim sistemini uyumlu hale getirme gayreti içerisinde.

nin alınmasının yaklaşık 6 ay sürebileceğini belirtmek gerekir. Ulusal yeterlikler, gelecekteki koşulların ve uygun sınavların düzenlenmesi ile birlikte teorik ve performansa dayalı olarak düzenlenir. Hangi yeterliklere sahip olduğuna dair sınavlar yapılır ve belge alınır. Sonrasında belgelerin yeniden değerlendirilme süreçleri vardır. Bu süreçler boyunca kalite güvence mekanizmalarını aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Bu nedenle Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Millî Eğitim Bakanlığı bizim en önemli paydaşlarımızdır.

Bir diğer husus eğer bir kuruluş, bir belgelendirme kuruluşu olmayı düşünüyorsa, öncelikle ücretsiz seminerlerimize katılır. Bu seminerlere katılanlar işi değerlendirir ve “Bu işi yapabilir miyim?” veya “Yapamaz mıyım?” sorularını yanıtlarlar. Mesleki Yeterlilik Kurumu kamu kurumu niteliğindeki kurumların belgelendirme yapmasını teşvik etmeyi önceler. Bir üniversitenin veya ticaret odasının, sanayi odasının veya meslek odasının belgelendirme yapması çok değerlidir. Çünkü bu sayede işler standartlara daha uygun, ihtiyaçlara uygun ve doğru bir şekilde gerçekleştirilir. Aşağıda, belgelendirmenin nasıl yapıldığını ve değerlendirmelerin nasıl gerçekleştiğini gösteren birkaç görsel yer almaktadır (bkz. Şekil 9). Bu görseller farklı alanlara aittir, masa başı işlerden açık alandaki inşaat işlerine kadar çeşitli iş kollarını kapsar. Örneğin, elektrikle ilgili bir iş veya açık hava inşaat işleri için belgelendirme süreçleri söz konusudur. Ayrıca, yeni başladığımız yapay zekâ, dijital dönüşüm, akıllı tarım, yeşil dönüşüm, havacılık, uzay gibi alanlarda da çalışmalarımızı de-

vam ettirmekteyiz. Bu belgelendirme işlemini yapabilmek için hangi meslekleri tanımlayacağımız da önemli hale gelmektedir. Örneğin “Veri girişi elemanı kimdir? Bu kişi hangi yeterliklere ve öğrenmelere sahiptir?” gibi soruları tanımlayarak ilerlememiz gerekir. İnsan kaynakları gibi konularda da aynı şekilde tanımlamalar yapmamız gerekmektedir. İnsan kaynakları uzmanı gibi görünse de bu mesleğin belirli bir yeterliliği ve standardı bulunur. Bunu belirlemek ve standartları oluşturmak işimizin bir parçasıdır.

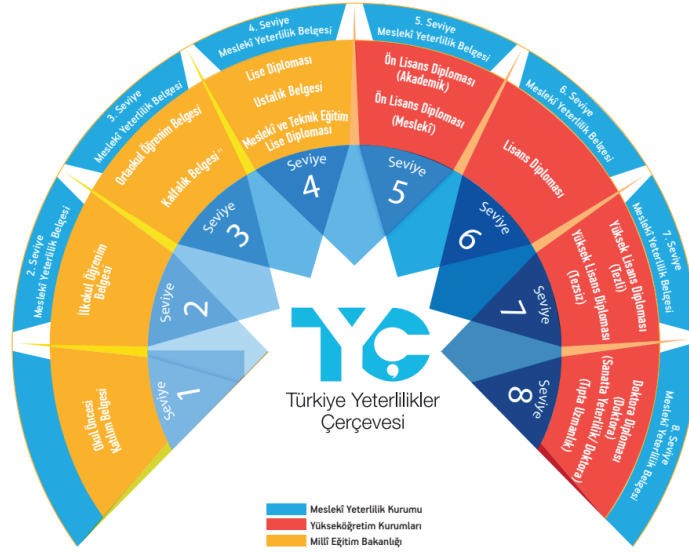
Özetle, mesleki yeterlilik belgesi Avrupa’daki uygulamaların benzeri bir belgedir. Ancak, bu belge sadece bir kişinin belirli yeterliklere sahip olduğunu gösterirken, değerlendirme süreci her ülkenin kendi kurallarına tabi olabilir. Bu, tıpkı Avrupa’daki bazı üniversitelerin mezunlarının programlarının kabul edilmesi gibi bir durumdur. Asıl amacımız, yeterlilikler çerçevesini uygun bir şekilde iletilektir. Bu çerçevede mavi renk bizim yeterlilik kurumumuzun görevlerini, sarı renk Millî Eğitim Bakanlığının görevlerini, kırmızı renk ise yükseköğretim kurumlarının görevlerini temsil eder. Bu görevler seviyelere göre tanımlanmıştır, 1, 2, 3 ve 4. Seviyelerinin yanı sıra Millî Eğitim Bakanlığı 5 ve 6. seviyelerde görev alırken, biz ve yükseköğretim kurumları 2, 3 ve 4. seviyelerde görev alırız. Yüksek lisans ve doktora düzeyi ise ayrı bir tartışma konusu olabilir. Hangi seviyede yapılacağına dair uzun tartışmalar gerekebilir. Ancak, öncelikli olarak 1, 2, 3 ve 4. seviyelerin daha iyi uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Buradaki amacımız, Türkiye’nin içeriğiyle uyumlu olan Millî Eğitim Bakanlığı

ği, YÖK ve Mesleki Hakem Kurumu tarafından verilen belgelerin öğrenme kazanımlarını tanımlamak ve kalite güvencesi sağlamaktır (bkz. Şekil 10).

Sonuç olarak, Mesleki Yeterlilik Kurumu Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim alanında ulusal yeterlik sistemine işlerlik kazandırmak ve mesleki yeterliklerin tanımlanmasına, eğitim ile istihdam arasındaki ilişkiyi güçlendirilmesine ve nitelikli işgücünün geliştirilmesine katkı sağlaması bakımından önemlidir. Yaşam

boyu öğrenmeyi teşvik etme misyonuyla yüksek kalite, verimlilik ve memnuniyeti sağlamanın yanı sıra iş dünyasının beklentileri ile eğitim sistemini uyumlu hale getirme gayreti içerisinde. Mesleki Yeterlilik Kurumu ve işbirliği içindeki diğer paydaşlar, bu hedeflere ulaşmak için çeşitli çalışmalar yürütmekte ve ulusal yeterlik sistemini sürekli güncel tutmaktadır. Bu çaba, Türkiye’deki mesleki eğitimin kalitesini artırarak ülkenin ekonomik refahına ve kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Şekil 10. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

Öneriler

1

Mezuniyet sonrası iş hayatına geçişi kolaylaştırmak adına iş dünyasının beklentileri ve talepleri ile eğitim sistemi arasında bir bağlantı kurmak gerekmektedir. Ülkemizde okulu bitirenlerin istihdam olanağı hekimlik, polislik ve askerlik gibi sadece birkaç meslek ile sınırlıdır. Diğer meslek gruplarının niteliklerini geliştirmek ve devamlılıklarını sağlamak için daha fazla istihdam politikası oluşturulmalıdır.

2

Mesleki Yeterlilik Kurumu, teknolojinin her geçen gün gelişmesinin sonucu olarak bilişim ve yapay zeka sektörü veya enerji sektörü gibi alanlarda standartların oluşturulması ve yeteneklerin belgelenmesinde daha sık güncellemeler yapmalıdır. Diğer alanlar için 5-6 yılda bir güncelleme yapılırken bahsedilen bu alanlarda gelişmelerin düzeyine göre belgelendirme kriterlerine daha kısa sürede güncelleme yapılmalıdır.

3

Belgelendirme işlemi yaparken iş tanımları, gerekli yeterlilikleri ve kriterleri net bir şekilde tanımlanıp standardize edilmelidir. Örneğin, belgeleme süreci “Veri girişi elemanı kimdir? Bu kişi hangi yeterliliklere ve öğrenmelere sahiptir?” gibi sorular tanımlanarak ilerlemelidir.

3. Bölüm: Mesleki Eğitimde Mükemmeliyet ve Kalite: Modeller ve Uygulamalar

Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri ve Türkiye'de Öğretmen Eğitimi Uygulaması

Prof. Dr. Mustafa Balcı

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu | Eğitim ve Öğretim Sektör Koordinatörü

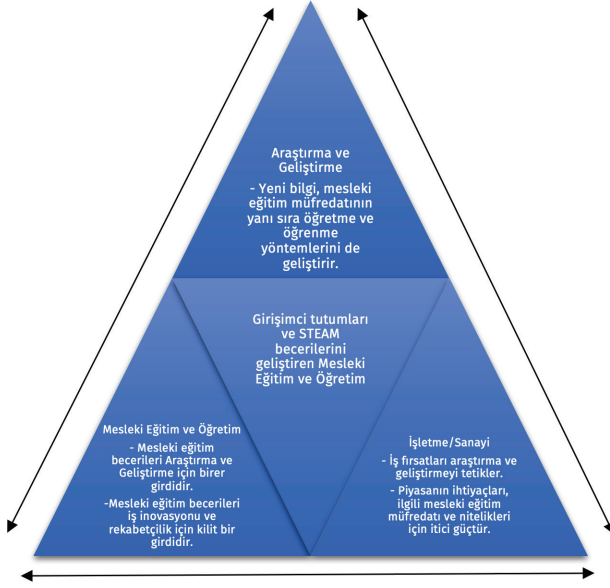
Mesleki eğitim kapsamında hayat boyu öğrenmenin nasıl desteklenebileceği konusu, Avrupa Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezi (CDFEO) tarafından yapılan tanım doğrultusunda ele alınabilir. CDFEO, hayat boyu öğrenmeyi kişisel, sosyal veya mesleki sebeplerle örgün, yaygın veya serbest öğrenme ortamlarında bilgi, beceri, yetkinlik ve içeriklerin kazanılması amacıyla sürekli olarak yürütülen etkinlikler olarak tanımlar. Bu bağlamda, hayat boyu öğrenme kavramını açıklarken bu sürecin erken çocukluk döneminden başlayarak aile, okul, iş yeri, yaşanılan çevre ve diğer toplumsal bağlamlarda bireylerin örgün, yaygın ve serbest öğrenme yoluyla yetişkinlik dönemine kadar devam ettiği vurgulanır. Türkiye'nin kendi yeterlilikler çerçevesine odaklandığımızda, Avrupa standartlarının bir izdüşümü olarak tasarlanmış olan bu süreç, bireylerin kişisel veya mesleki motivasyonlarla bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayarak kişisel gelişimi, rekabetçiliği artırmayı, istihdam verilerini yükseltmeyi, sosyal dışlanmayı azaltmayı ve aktif yurttaşlığı teşvik etmeyi hedefler. Yani temelde sürekli bir öğrenme döngüsü söz konusudur. Bu noktada mesleki ve teknik eğitimde hayat boyu öğrenmenin yeri ve önemi büyüktür.

Hayat boyu öğrenme, bireylerin sürekli olarak farklı beceri ve yetenekler kazandıkları bir süreç olduğu için, iş hayatının dinamik yapısını dikkate alır. Bireyler, yaşamları boyunca farklı eğitim ve öğrenme fırsatlarına katılarak kariyerlerinde esneklik ve çeşitlilik sağlama gerekliliğiyle karşılaşabilirler. Mesleki ve teknik eğitimde hayat boyu öğrenme geleneksel mesleklerin yaşatılmasını sağlaması noktasında değerlidir. Bu bağlamda, unutulmaya yüz tutmuş meslekler için özel belgelendirme programları oluş-

Dünya çapında değişen işgücü talepleri ve iş dünyasındaki değişen parametreler, mesleklerin içeriğini ve niteliğini de değiştirmekte bu durum da mesleki ve teknik eğitimin geleceği üzerinde derin düşünmemizi gerekli kılmaktadır.

Şekil 11. Mesleki Mükemmeliyet Merkezi Bilgi Üçgeni

turmak, bu mesleklerin sürdürülmesine destek sağlayabilir. Örneğin, telkârî işlemeciliği gibi geleneksel meslekler için belgelendirme ve eğitim programları geliştirilebilir.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu olarak bütün bu örgün, yaygın, hayat boyu ve serbest öğrenme etkinliklerine katılım yoluyla elde edilen kazanımları, bireylerin hayat boyu öğrenme sürecinde edindikleri yeteneklerini resmi bir şekilde belgelendirilmesini önemsiyoruz. Mesleki Yeterlilik Kurumuyla işbirliği halinde bu kazanımların belgelendirilmesi mesleki ve teknik eğitime resmiyet kazandırması açısından değerlidir. Bu sayede, kişilerin istihdamda daha fazla fırsata sahip olmasını sağlar. Ancak, bazı durumlarda daha fazla düzenlemeye ihtiyaç duyulabilir. Örneğin, tehlikeli mesleklerde belgelendirme zorunlu iken daha az tehlikeli mesleklerde bu zorunluluk olmayabilir. Daha düşük riskli mesleklerde dahi belgelendirme gerekliliği, güvenlik gereksinimlerine bağlı olarak gerekli görülmelidir. Çünkü insanların aynı mesleği uzun periyotlar boyunca devam ettirmesini beklemek çok da mümkün olmayabilir. Kişiler yaşamlarında zaman geçtikçe farklı pozisyonlarda işlerini devam ettirmek isteyebilirler. Kaynakçılık, madencilik, ağır sanayiye özgü tehlikeli grupta yer alan bazı meslekler yaştan ilerlemesine bağlı olarak devam ettirilemeyebilir. Bu nedenle mesleğin nitelikleri ve icra edenin özellikleri değişebilir. Bireyler zaman içinde farklı eğitim ortamında elde ettikleri belgeleri, yetkinlikleri

kullanarak kariyer alanlarını değiştirebilirler. Bu noktada Mesleki Yeterlilik Kurumu, hayat boyu öğrenmenin desteklenmesini sağlayarak mesleğe resmiyet kazandırmaktadır.

Bir diğer husus dünya çapında değişen işgücü talepleri ve iş dünyasındaki değişen parametreler, mesleklerin içeriğini ve niteliğini de değiştirmektedir. Bu durum bizleri mesleki ve teknik eğitimin geleceği üzerinde derin düşünmemizi gerekli kılmaktadır. Bu süreçte, bazı mesleklerin giderek tükenmekte olduğunu görüyoruz. Örnek olarak gişe memurluğu verilebilir. Kuzey Avrupa'ya seyahat ettiğinizde, banka gişelerinde çalışan insanlar neredeyse görünmüyor. Paranızı yatırmak için bile önceden bir randevu almanız gerekebiliyor. Ülkemizde de benzer şekilde, bazı meslekler teknolojik değişimler nedeniyle ortadan kaybolma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu anlamda Türkiye bağlamında, geleneksel mesleklerin sürdürülmesi önemli bir hedef olarak karşımıza çıkıyor. Bu amaçla, bu mesleklerin devamını sağlamak adına özel bir danışma kurulumuz bulunuyor. Örneğin, telkârî işlemeciliği gibi geleneksel meslekler için özel belgelendirme programları geliştiriyoruz. Belgelendirme kuruluşları, kişilerin ömür boyu edindikleri mesleki bilgi, beceri ve yetkinlikleri her türlü öğrenme ortamı göz önünde bulundurularak belgelemeye çalışır. Böylece, bireyler kariyerlerini şekillendirebilir ve farklı iş alanlarına geçiş yapabilirler.

Mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin artırılması amacıyla planlanan bir diğer faaliyet de METEK III projesi bünyesinde sektörel mükemmeliyet merkezleri kurulmasıdır. İstanbul, Kocaeli, Ankara ve İzmir'de konumlanan bu merkezler matbaa, metal, bilişim teknolojileri, yenilenebilir enerji, uçak bakımı, makine ve tasarım, metalürji, mobilya, inşaat ve raylı sistemler de dahil olmak üzere toplam 25 sektördeki meslek alanını kapsamaktadır.

Bu merkezlerin amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki alan öğretmenlerinin, MEB ve ilgili sektör temsilcileri tarafından kurulmuş olan Mesleki Mükemmeliyet Merkezleri (MMM) koordinasyonunda, mesleki gelişmelerini sağlayarak mesleki eğitimin kalitesinin artırılması,

- Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili sektör arasında yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde bağlar/ağlar oluşturulması yoluyla öğretmenlerin sürekli mesleki gelişiminin sağlayarak, sektörde yaşanan gelişmelere öğretmenlerin uyumlanmasını gerçekleştirecek mekanizmaları kurmak ve işletmek,
- Meslek öğretmenlerinin değişen teknolojik gelişmelere göre alan yeterliliklerinin ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve ilgili sektörle işbirliği içinde işletmelerde, işbaşı beceri eğitimleri ile hizmet içi eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi.

Sonuç olarak, Türkiye Yeterlikler Çerçevesi, herhangi bir öğrenme yöntemi bakılmaksızın kalite güvencesi sağlanmış tüm yeterlikleri içererek hayat boyu öğrenmeyi destekler. Bu yaklaşım, bireylere sürekli öğrenme fırsatları sunarak, kendi mesleklerini geliştirebilecekleri, yeni yeterlikler edinebilecekleri veya farklı kariyer yollarını keşfedebilecekleri bir çerçeve sağlar. Ayrıca, uluslararası düzeyde benzer uygulamaları takip ederek hayat boyu öğrenmenin daha da iyileştirilmesi için çalışmalar yapılır. Ancak vurgulamak gerekir ki, bu süreçte geleneksel mesleklerin korunması da büyük bir öneme sahiptir ve bu meslekler için de belgelendirme ve eğitim programları geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye, bu yaklaşımıyla Avrupa'da benzer çalışmalarda başarılı bir izlenim yaratmaktadır.

Öneriler

1

Kültürel mirası korumak, geleneksel mesleklerin devamını sağlamak, gelecek nesillere aktarabilmek, unutulmaya yüz tutmuş meslek gruplarının yok olmasını engellemek için yeni merkezler kurulmalı, bu mesleklerin sürdürülmesi ve geliştirilmesi için özel belgelendirme programları ve eğitim fırsatları oluşturulmalıdır.

2

Mesleki eğitim programları, hâlihazırda eğitim alan öğrencilere ve mesleği icra eden bireylere daha esnek eğitim modelleri sunulmalıdır. Öğrencilere ve meslek çalışanlarına çevrimiçi eğitim seçenekleri, akşam sınıfları veya hafta sonu okullarda eğitim hizmeti gibi farklı zaman ve mekân seçenekleri sunarak hayat boyu öğrenme teşvik edilmelidir.

3

Sektörel mükemmeliyet merkezleri ülke geneline yayılmalıdır, coğrafi bölgelere uygun meslekler bu mükemmeliyet merkezlerinde hizmete sunulmalı ve teşvik edilmelidir.

4

Sektörel mükemmeliyet merkezleri mesleki eğitim kurumlarını, iş dünyasını ve sektör temsilcilerini daha sık bir araya getirmeli ve yakın işbirliğine teşvik etmelidir.

5

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu uluslararası düzeyde benzer uygulamaları Türkiye’de sık sık konferanslar, çalıştaylar düzenleyerek iş dünyasına ve meslek gruplarına tanıtmalı, mesleki eğitimde uluslararası işbirliğini teşvik etmek amacıyla kurumlara maddi destek sağlanmalıdır.

6

Mesleki eğitim programlarını teknolojiye ve dijital becerilere uyumlu hale getirmek için sınıflardaki alt yapı sağlanmalı ve güncel teknik malzemeler temin edilmelidir. Eğitim müfredatını dijital çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde sık sık düzenlenmelidir.

7

Mesleki Yeterlilik Kurumu ve Yüksek Kalite Kurulu işbirliğinde sektörün ve iş piyasasının ihtiyaçlarına yönelik yeni meslek ve iş kolları saptama ve araştırma amacıyla Meslek Araştırma Enstitüsü kurulmalıdır.

Mesleki Eğitimde Kalite ve Akreditasyon

Prof. Dr. Feyza Arıcıoğlu

Yükseköğretim Kalite Kurulu | Kurul Üyesi

Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK), lise düzeyinde yapılan konuşmaları üniversite düzeyinde inceleyen bir kurumdur. Ülkemizde “lisansüstü eğitimde kalite” kavramı, görece yeni bir olgudur. Yükseköğretim Kalite Kurulu, 2015 yılı aralık ayında kurulmuştur, bu nedenle üniversitelerde ve yükseköğretimde kalite konusu oldukça yenidir. Kurumun önemli paydaşları vardır. Yükseköğretim Kalite Kurulu, Yükseköğretim Kurulu (YÖK), ÖSYM, Mesleki Yeterlilikler Kurumu, TÜBİTAK ve diğer birçok kurum gibi paydaşlarla yakın bir işbirliği içinde faaliyet gösterir. Küresel eğilimleri ve ilgili faaliyet alanlarını dikkate alarak büyük bir ekosistem içinde faaliyetlerini sürdürür. Kuruluşun temel işlevlerini üç başlık altında özetleyebiliriz: Yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmelerini gerçekleştirmek, lisans düzeyindeki eğitimin akreditasyonu için dernek ve kuruluşları yetkilendirmek ve kalite güvence kültürünü daha geniş bir yelpazede yaygınlaştırmak.

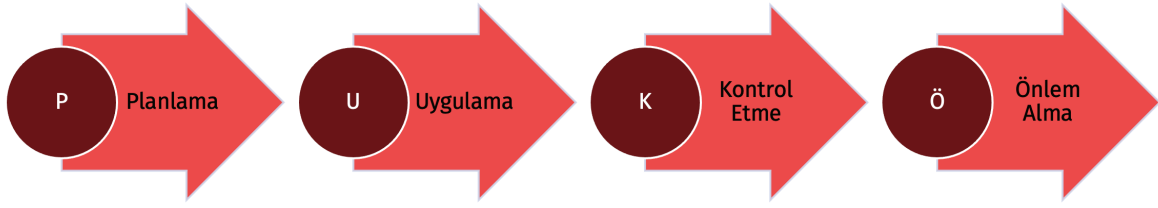
YÖKAK, üniversitelerin her yıl kendi iç değerlendirmelerini gerçekleştirmelerini teşvik etmektedir. Bu, “Kurumsal İç Değerlendirme Raporu” olarak adlandırılan bir süreci içerir. Bu raporlar YÖKAK’ın web sitesinde düzenli olarak yayınlanır, bu sayede her üniversite diğer kurumların raporlarını inceleyebilir.

Üniversiteleri değerlendirirken, bu süreci dört ana başlık altında yürütüyoruz: Liderlik, yönetim, eğitim-öğretim, araştırma, geliştirme ve toplumsal katkı. Bu değerlendirme sürecini yürütürken bir grup çalışması esas almaktayız. Bu grup, üniversitelerde gerçekleştirilen tüm faaliyetlere bir olgunluk seviyesi atfetmekle görevlidir. Her bir ana başlık altında bir dizi alt başlık bulunmaktadır. Bu aşamada, her alt başlık için detaylı bir planlama olup olmadığı değerlendirilmektedir. Planlama aşamasından sonra uygulamanın ne kadar başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği incelenmektedir. Eğer bir uygulama başarıyla uygulanıyorsa, bu uygulamanın sürekli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi önemlidir. Değerlendirme sonuçları,

Üniversitelerin asıl amacı mükemmel bir eğitim ve öğretim sunmaktır. Ancak, bazı tematik veya araştırma odaklı üniversitelerde eğitim ve öğretim kalitesinin beklentileri karşılamadığı durumlarla karşılaşabilmektedir.

Şekil 12. Kalite Süreçlerinde PUKÖ Döngüsü

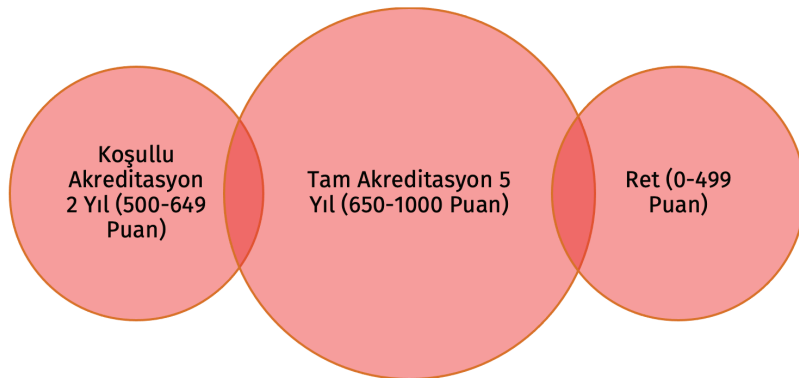

üniversite içinde gerekli değişiklikleri yapma amacıyla kullanılmalıdır. Ayrıca, her üniversitenin kendine özgü ve diğerlerine örnek olabilecek uygulamalar geliştirmesi teşvik edilmektedir.

Bu süreç, Kalite Kurulu içinde kısaca “PUKÖ” olarak adlandırılır (Şekil 12). Her üniversitenin kendi misyonu, vizyonu, stratejik planları ve politikaları bulunmaktadır. Ancak, önemli olan bu planlamaların ne kadar etkin bir şekilde uygulandığı ve bu uygulamaların tüm üniversite topluluğuna yayılmasıdır. Üniversiteler, gerçekleştirdikleri uygulamaları düzenli olarak değerlendirmeli ve gerektiğinde iyileştirmeler yapmalıdır. Ayrıca, iyi uygulamaların diğer üniversitelerle paylaşılması ve benimsenmesi, bu sürecin önemli bir parçasını oluşturur. Sonuç olarak, bu PUKÖ, herhangi bir alan için geçerli olan bir yaklaşımı temsil etmektedir.

Yükseköğretim Kalite Kurumu ülkemizdeki üniversitelerin son 30 yıllık sürecini değerlendirdi. Bu süreçte birçok gelişme yaşandı ve pek çok önemli adım atıldı. Ancak, bu adımların sonuçlarını izlemek, elde edilen verileri değerlendirmek ve gelecek stratejileri belirlemek için daha fazla iyileştirmeye ihtiyaç duyuyoruz. Üniversitelerin değerlendirilmesi süreci, dikkatlice planlanmış ve titiz bir çalışma gerektiren bir mekanizma içermektedir. İlk adım olarak, her üniversitenin

kendi kendini değerlendirmesi gerekmektedir. Kendi değerlendirmesini tamamlayan kurumlar, daha sonra öğretim üyeleri, idari personel ve öğrenci temsilcilerinden oluşan bir değerlendirme ekibi tarafından ziyaret edilir. Bu ekip, yerinde inceleme sonrasında ikinci bir rapor hazırlar. Üçüncü adımda ise YÖKAK bünyesinde bir komisyon üyesi ve uzman, bu iki raporu karşılaştırır ve uyumsuzlukları belirler. Bu aşamada, takım başkanı da kanıtlarla destekleyerek bu farklılıkları açıklar. Neden bu farklılıklar var? Neden bu kararlar alındı? Ya da kurum, kendisini yeterince tarafsız bir şekilde değerlendirebildi mi? Tüm bu sorular cevaplandırıldıktan sonra bir sonuca varılır. Bu son aşamada, tutarlılık analizi gerçekleştirilir. Bu analiz sonrasında, toplam 1000 puan üzerinden 650 puan alan üniversiteler, 5 yıllık tam akreditasyon alırken, 500-649 puan arasında olanlar 2 yıllık koşullu akreditasyon alırlar. Bu puanın altında kalan kurumlar ise akreditasyon alamazlar. Son bir yıldır uyguladığımız yeni bir ölçüt ise eğitim-öğretim kalitesiyle ilgilidir. Üniversitelerin asıl amacı mükemmel bir eğitim-öğretim sunmaktır. Ancak, bazı tematik veya araştırma odaklı üniversitelerde eğitim-öğretim kalitesinin beklentileri karşılamadığı durumlarla karşılaşyoruz. Bu nedenle, eğitim-öğretim başlığında 280 puanı geçemeyen üniversiteler, toplam puanları ne olursa olsun 5 yıllık tam akreditasyon alamamaktadır.

Şekil 13. Üniversiteler için Akreditasyon Türleri ve Gerekli Puanlar

Not: Eğitim-Öğretim başlığında 280 puanı geçemeyen kurum 5 yıllık tam akreditasyon alamaz.

YÖKAK 2023 yılı itibariyle, ülkemizde bulunan 118 üniversitenin kurumsal dış değerlendirmesi tamamlanmış durumdadır. Bu değerlendirmeler sonucunda 18 üniversiteye 5 yıllık tam akreditasyon, 35 üniversiteye ise 2 yıllık koşullu akreditasyon verilmiştir. Ancak, bu sürecin bir parçası olarak, pek çok kurumun başvuruda bulunduğu ve halen lisans düzeyinde hiçbir akreditasyona sahip olmayan 90 üniversitenin bulunduğu görülmektedir. Bu durum, ülkemizin gelişmeye açık yönlerinden birini yansıtmaktadır. Bu sürekli izleme ve iyileştirme pratiğini YÖKAK bünyesinde de uygulamaktayız ve sadece akre-

ditasyon süreçlerini tamamlamakla yetinmemekteyiz. Kurumların akreditasyon aldığı ya da almadığı durumdan bağımsız olarak, iki yıl sonra ara değerlendirme ve izleme programları ile kurumları tekrar değerlendirmekteyiz. Bu izleme programlarının temel amacı, kurumların ilk değerlendirme ile belirlenen unsurlarda ne kadar ilerleme kaydettiğini ve ne kadar geliştiğini gözlemlemektir. Ara değerlendirme ve izleme programları sırasında uzmanlarımız tarafından hazırlanan bir rapor sunulur ve bu raporlar üniversitelere iletilir. Raporlar, üniversitelerin gelişmeye açık yönlerini ve güçlü yönlerini ayrıntılı bir şekilde açıklar. Üniversi-

YÖKAK, yükseköğretimde kalite kültürünü yaygınlaştırma, içselleştirmek, birçok ulusal ve uluslararası işbirliği ile yükseköğretimdeki kaliteyi artırmak ve akreditasyon süreçlerini iyileştirmek için çaba harcamaktadır.

telere, eksikliklerini gidermeleri veya güçlü yönlerini sürdürmeleri için öneriler sunulur.

Benzer bir şekilde 2023 Eylül ayı itibariyle, 188 kurumun dış değerlendirmesi tamamlanmıştır. Bu süreçte 146 kurum Kurumsal İzleme Programı'na dâhil olmuş ve 53 üniversite Kurumsal Akreditasyon Programı'nı tamamlamıştır. 2023 Kurumsal Akreditasyon Programı ise devam etmektedir ve bir ekibin yanı sıra paydaşlarımızın değerli katkıları ile başarıyla yürütülmektedir. Bu çerçevede, iki ana iş paketimiz bulunmaktadır: Kurumsal Dış Değerlendirme ve Akreditasyon (birinci iş paketi)

ile akreditasyon kuruluşlarının tanınması ve yetkilendirilmesi (ikinci iş paketi). Bu faaliyetlerin ayrıntılarına YÖKAK'ın resmî web sitesinden ulaşabilirsiniz.

Ülkemizde şu an için 21 ajans ve 21 dernek, lisans düzeyindeki programların akreditasyonunu yapmak üzere yetkilendirilmiştir. Bu sayı, ihtiyaçlar doğrultusunda artmaktadır. Ayrıca, uluslararası ajanslarla hem tanınmamızı hem de onları tanımamızı sağlayan işbirlikleri geliştirmekteyiz. Şu an itibariyle 13 uluslararası ajansla işbirliği içinde bulunmaktayız.

2020 yılı itibariyle Avrupa Yüksek Öğretimde Kalite Güvencesi Birliği'nin tam üyesi olduk ve ek tescili aldık. Bu, Bolonya süreci açısından önemli bir adımı temsil etmektedir. Ayrıca, 2023 itibariyle YÖKAK faaliyetleri Avrupa Standartları Yönergesi kapsamında ek tescil almıştır. Bu sayede Avrupa yükseköğretim alanında diplomalarımız daha görünür hale gelmiştir. Tam tanınan üyeleri gösteren bir harita ve geçiş döneminde olanları işaretleyen farklı renklerle hazırlanmıştır. Mezun ettiğimiz üniversite öğrencilerinin uluslararası tanınırlığı açısından son derece önemlidir.

Son olarak, YÖKAK lisans düzeyindeki eğitimde sağlanan gelişmelere paralel olarak yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim ele almayı hedeflemektedir. Bu düzeylerdeki eğitim, lisans düzeyinden önemli ölçüde farklılık gösterir ve belirli meslek alanlarında doğrudan doktora yapma hakkı tanır. Örneğin, diş hekimliği, eczacılık ve tıp gibi bazı alanlar bu kategoriye örnek verilebilir. Bu nedenle 7. ve 8. seviyelerde (yüksek li-

sans ve doktora) ne gibi adımlar atabileceğimizi düşünmeye başladık. Ayrıca, doktora mezunlarının sayısını artırma stratejisi ile mezun edilen öğrencilerin hangi yetkinliklere sahip olduğu ve hangi sektörlere yönlendirildiği konusunda düşünmek önceliklerimizin arasındadır. Bu, üniversitelerimizin ve öğretim üyelerimizin öğrencilere sağladığı desteği değerlendirmemiz gereken bir alan haline gelmiştir.

YÖKAK, yükseköğretimde kalite kültürünü yaygınlaştırmak ve içselleştirmek için çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Öğrenciler, bu süreçte önemli paydaşlardır ve öğrenci komisyonlarının aktif çalışmaları büyük bir değere sahiptir. Sonuç olarak, birçok ulusal ve uluslararası işbirliği ile YÖKAK, yükseköğretimdeki kaliteyi artırmak ve akreditasyon süreçlerini iyileştirmek için çaba harcamaktadır. Değişen dünya gereksinimlerine uyum sağlamak ve geleceği şekillendirmek için ortak bir çaba ile ilerlemeyi umuyoruz.

Öneriler

1

Üniversiteler arasında iyi uygulamaların paylaşımı teşvik edilmelidir. Diğer üniversitelerin benzer uygulamaları örnek olarak kendi kalite geliştirme süreçlerini güçlendirmeleri sağlanmalıdır.

2

Akreditasyon alamayan üniversiteler için Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından danışmanlar atanmalı, denetimi sağlanmalı, fakültelerde gerekli yeterlilikleri sağlamak amacıyla öğrenci kulüplerinde faaliyetler yürütülmelidir.

3

Kalite güvence kültürünün tüm üniversite topluluğuna yayılması ve herkesin kalite geliştirme sürecine katkı sağlaması teşvik edilmelidir.

4

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) ve diğer paydaşlar arasındaki işbirliği ve iletişim sürekli olarak güçlendirilmelidir.

SONUÇ

İLKE Vakfı Eğitim Politikaları Merkezinin (EPAM) İstanbul Ticaret Odası (İTO) işbirliğiyle düzenlediği III. İstanbul Eğitim Konferansı, Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Ufuklar temasıyla mesleki ve teknik eğitimin bugününü ve geleceğini tüm boyutlarıyla ele aldı. MEB Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürü Ali Karagöz; Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Eğitim ve Öğretim Sektör Koordinatörü Prof. Dr. Mustafa Balcı; Avrupa Eğitim Vakfından Lida Kita ve Georgios Zisimos; T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu Başkanı Mustafa Necmi İlhan; Yükseköğretim Kalite Kurulu Üyesi Prof. Dr. Feyza Arıcıoğlu ve İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Üyesi Murat Haziroğlu'nun ağırlandığı konferansta mesleki ve teknik eğitimde mevcut uygulamalar, sektör işbirlikleri, ulusal ve uluslararası kuruluşların projeleri ve hayat boyu öğrenmede mesleki eğitim tüm yönleriyle sunuldu.

Konferansta mesleki ve teknik eğitimin tüm paydaşları arasında daha güçlü işbirlikleri kurmanın ve ortak projeler geliştirmenin önemine vurgu yapıldı. Özel sektör ile kurulan işbirlikleri güçlendirmek için okullar, özel sektör paydaşlarıyla sık sık bir araya gelmeli ve bu doğrultuda öğrencilerin staj imkanlarına erişimi daha çok kolaylaştırılmalıdır. Ticaret, sanayi ve esnaf odalarının ilgili alanların mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarıyla kuracakları işbirlikleri mesleki eğitim öğrencilerinin henüz mezuniyetten önce alanlarını

tanımaları, staj imkanlarıyla çalışmaya başlamalarını sağlarken aynı zamanda mezuniyetten sonra istihdam olanaklarını artıracaktır. Ayrıca mezuniyet sonrası iş hayatına geçişi kolaylaştırmak için iş dünyasının beklentileri ve talepleri ile eğitim sistemi arasında bir bağlantı kurmak gerekmektedir. Bu beklentilerin karşılanabilmesi de yine okullar ve sektörün ortak müfredat ve programlar aracılığıyla işbirliği içinde çalışmasına bağlıdır.

Mesleki eğitim programlarını teknolojiye ve dijital becerilere uyumlu hale getirmek için sınıflardaki altyapı sağlanmalı ve güncel teknik malzemeler temin edilmelidir. Birçok meslek dalı, gelişen ve değişen teknolojiye uygun olarak kullandıkları ekipmanları ve yöntemleri değiştirmekte ve güncellemektedir. Mesleki ve teknik eğitim bu değişimi yakalayabilmek için esnek ve uyumlu tasarlanabilmelidir. Eğitim müfredatı, dijital çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde sık sık düzenlenmelidir. Mesleki ve teknik eğitimi daha anlamlı hale getirmek, sosyal, ekonomik ve ahlaki yönlerini geliştirmek için adımlar atılmalıdır. Mesleki eğitim, sadece meslek kazandırmayı değil aynı zamanda öğrencilere sorumluluk, dürüstlük, azim gibi çeşitli değerleri de kazandırmayı içermelidir. Son on yılda elde edilen mesleki eğitim ilerlemesini sürdürmek ve daha üst seviyelere taşımak için bu değerlerin sürdürülmesine odaklanılmalıdır.

KONUŞMACILAR

Ali Karagöz

*Millî Eğitim Bakanlığı | Meslekî ve
Teknik Eğitim Genel Müdürü*

Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Metal Öğretmenliği ile Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler alanlarında lisans ve Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. Doktora eğitimini Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsünde aldı. Uzun yıllar endüstri meslek liselerinde öğretmenlik ve okul müdürlüğü yaptı. Sonrasında sırasıyla, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünde şube müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünde grup başkanlığı, Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünde daire başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünde daire başkanlığı görevlerinde bulundu. Türkiye Maarif Vakfı Afganistan Ülke Temsilcisi olarak görev yaptıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürü olarak atanmıştır. Mersin Mut doğumlu olan Ali Karagöz evli olup iki çocuk babasıdır.

Prof. Dr. Mustafa Balcı

*Avrupa Birliği Türkiye
Delegasyonu | Eğitim ve Öğretim
Sektör Koordinatörü*

Prof. Dr. Mustafa Balcı, 1975 yılında Yüksek Teknik Öğretmen Okulundan mezun oldu. Gazi Üniversitesi İşletme Yönetimi ve İngiltere Bath Üniversitesi Makina Mühendisliği bölümlerinden yüksek lisans derecelerini aldı. 1986'da Makina Mühendisliği alanında doktor unvanı alan Balcı, 1987'de doçent ve 1995 yılında ise profesör oldu. Gazi Üniversitesinde 29 yıldır öğretim üyesi olarak görev yapan Balcı, 1986-1993 yılları arasında MEB Meslekî ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezinin kurucu başkanlık görevini yapmıştır. İngiltere, ABD ve Avrupa'nın değişik ülkelerinde de meslekî ve teknik eğitim ile ilgili çeşitli çalışmalarda bulunan Mustafa Balcı, 2002 yılından bu yana Avrupa Birliği (AB) Türkiye Delegasyonunda Eğitim ve Öğretim Sektör Koordinatörü olarak görev yapmaktadır. Mustafa Balcı'nın sorumluluk alanında üniversiteler, özel ve devlet okulları, Millî Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Meslekî Yeterlilik Kurumu, meslekî eğitim olarak Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları ve Organize Sanayi Bölgeleri bulunmaktadır. Mustafa Balcı Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Eğitim ve Öğretim Sektör Koordinatörü olarak Türkiye'de eğitim ve öğretimin kalitesinin artırılması için Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye sağlanan fonların koordinasyon görevini yürütmektedir. Dekanlık ve bölüm başkanlığı görevlerinde de bulunan Balcı, evli ve 3 çocuk sahibi olup otomotiv mühendisliği ve mesleki eğitim konularında çok sayıda yayına sahiptir.

Georgios Zisimos

*Avrupa Eğitim Vakfı, AB Ajansı
| Politika Danışmanlığı ve AB
Programlama Birimi Başkanı*

Georgios Zisimos, Mart 2014'te Torino'daki Avrupa Eğitim Vakfında (European Training Foundation) AB Eğitim Öğretim Politikaları konusunda kıdemli uzman olarak çalışmaya başlayan bir eğitimcidir. Halen aynı kurumda Politika Danışmanlığı ve AB Programlama Birimi Başkanı olarak görev yapmaktadır. Şubat 2010'da Brüksel'de eğitim, kültür, çok dillilik, gençlik ve sporlardan sorumlu AB Komiseri Kabinesi üyeliğine atandı. Kabinede eğitim portföyünü denetledi. 2010 yılından önce Bakanlar Kurulu tarafından atanarak Kıbrıs'ta Müfredat Reformu Bilimsel Komitesi Üyesi olarak görevini sürdürdü. 2005 yılında Kıbrıs Ortaöğretim Öğretmenler Sendikası Genel Sekreteri seçildi. ETUCE'nin (European Trade Union Committee for Education) Yürütme Kurulu üyesi oldu. Zisimos, hem Birleşik Krallık'taki hem de Kıbrıs'taki devlet okullarında öğretmenlik yaptı. Müfredat Geliştirme alanında yüksek lisans derecesi bulunan Zisimos, eğitim ve öğretim alanında çok sayıda yayının yazarıdır.

Lida Kita

*Avrupa Eğitim Vakfı, AB Ajansı |
Kıdemli İnsan Sermayesi Geliştirme ve
Sosyal İçerme Uzmanı*

Lida Kita, 2003 yılında Avrupa Eğitim Vakfı (European Training Foundation) AB Ajansı'nda Kıdemli İnsan Sermayesi Geliştirme Uzmanı olarak göreve başladı. Kariyerine öğretmen olarak başlayan Kita, Tiran Üniversitesinde öğretim görevlisi, ders kitabı yazarı, öğretmen mesleki gelişim ve Arnavutluk Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nda müfredat uzmanı olarak sürdürdü. 1992-2001 yılları arasında Dünya Bankası Avrupa ve Orta Asya Departmanında eğitim ve sosyal sektör sorumlusu olarak çalıştı. Tiran/ Arnavutluk'taki Dünya Bankası Ofisinde görev yaptı. Londra Üniversitesi, SOAS Finansal ve İdari Çalışmalar Merkezi'nde Kamu Politikaları ve Yönetim alanında lisansüstü çalışmaları bulunan Kita'nın diğer lisansüstü çalışmaları ILO-Turin Üniversitesi'nde Kalkınma Yönetimi alanındadır. Kita'nın uzmanlık alanları, sosyal dahil edilme, istihdam ve kapsayıcı büyüme için becerilere odaklanan eğitim, eğitim ve istihdam konularında kamu politikaları yönetimidir.

Prof. Dr. Mustafa Necmi İlhan

*T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu |
Yönetim Kurulu ve Kurum Başkanı*

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesinden 1995 yılında mezun oldu. Gazi Üniversitesinde Halk Sağlığı doktorasını (2001) ve Hastane İşletmeciliği yüksek lisansını (2014), Ankara Üniversitesinde İş Sağlığı doktorasını (2007) tamamladı. 1995'te SSK Yozgat Dispanserinde çalışma hayatına başladı. SSK Hasanoğlu Dispanseri ve SSK Sağlık Dairesi Başkanlığı görevlerinde bulundu. Gazi Üniversitesinde 1999 yılında araştırma görevlisi olarak akademik çalışmalarına başlayan İlhan, Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Bölümü Halk Sağlığı Anabilim dalında 2004 yılında öğretim görevlisi, 2007'de yardımcı doçent, 2009'da doçent, 2014'te profesör oldu. 2014-2023 yıllarında İş ve Meslek Hastalıkları Bilim Dalı Başkanlığı yaptı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında pek çok kurul, komisyon ve projede görev aldı. İlhan, 09 Ağustos 2023'te yapılan seçimle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Mesleki Yeterlilik Kurumu Yönetim Kurulu ve Kurum Başkanlığı'na seçildi.

Prof. Dr. Feyza Arıcıoğlu

*Yükseköğretim Kalite Kurulu |
Kurul Üyesi*

Prof. Dr. Arıcıoğlu 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesinden mezun oldu. Kariyerine İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Farmakoloji ve Klinik Farmakoloji Anabilim Dalında tıpta uzmanlık öğrencisi olarak başladı. Aynı anabilim dalında 1988 yılında yüksek lisansını ve 1993 yılında doktorasını tamamladı. Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmakoloji Anabilim Dalında 1994'te yardımcı doçent, 1998'de doçent ve 2004'te profesör oldu. Eş zamanlı olarak Cornell Üniversitesi Tıp Fakültesi Sinirbilim, Mississippi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri, Temple Üniversitesi Tıp Fakültesi Farmakoloji ve Max-Planck Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dallarında konuk veya kadrolu öğretim üyesi olarak çalıştı. Temel araştırma alanı nöropsikofarmakolojidir. Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Psikofarmakoloji Araştırma Birimi kurucu başkanı (1996), Clinical and Experimental Health Sciences Dergisi kurucu ve baş editörü (2011-2015, 2018-), Psychiatry and Clinical Psychopharmacology (2020-) ve Psychiatry and Behavioural Sciences (2020-) dergilerinin akademik editörüdür. Halen Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü (2012-2015, 2018-), Avrupa Sisteminde Biyotıp ve Sağlık Bilimlerinde Doktora Eğitim Kurumu (ORPHEUS), Türkiye Büyükelçisi (2013-), Uluslararası Nöropsikofarmakoloji Birliği (CINP) Eğitim Komisyonu üyesidir. Ocak 2022'den itibaren YÖK adına YÖKAK Kurul Üyesi olarak görev yapmaktadır. YÖKAK Kurumsal Dış Değerlendirme ve Akreditasyon Komisyonuna başkanlık etmektedir.

Murat Hazıroğlu

İstanbul Ticaret Odası | Yönetim Kurulu Üyesi

24 Ekim 1972’de Trabzon’da doğdu. Liseyi Bağcılar Endüstri Meslek Lisesinde, yükseköğrenimini ise Sakarya Üniversitesi Mekatronik Bölümü’nde tamamladı. 1989 yılında bilişim sektöründe iş hayatına başladı. Halen bilişim sektöründe faaliyet gösteren bir şirkette yönetici olan Murat Hazıroğlu, 2004-2008 yılları arasında Anadolu Aslanları İşadamları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmış olup, 2004-2009 yılları arasında İBB Meclis Üyeliği, Denetim Kurulu Üyeliği ve Belediye Meclisi Tarife Komisyon Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. İstanbul Ticaret Odası Bilgi Teknolojileri Meslek Komitesinde 2018-2022 yılları arasında Meclis Üyeliği yapan Murat Hazıroğlu, halen aynı Meslek Komitesinde Meclis Üyesi olup, 21. Dönem İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Üyeliği görevini sürdürmektedir. Hazıroğlu ayrıca İktisadi Kalkınma Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği görevinde de bulunmaktadır.

Doç. Dr. Ümit Güneş

İLKE | Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

2011 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Gemi İnşaatı ve Gemi makineleri bölümünden lisans derecesi almıştır. Lisans eğitimi sırasında bir dönem FH Düsseldorf ve bir dönem FH Kiel üniversitelerinde misafir öğrenci olarak bulunmuştur. 2013 yılında Yıldız Teknik Üniversitesinin aynı bölümünden yüksek lisans derecesi almıştır. Ağustos 2019 tarihinde “Hareketli Sistemlerin Performans ve Boyut İlişkisi: Yapısal Gelişim Teorisi” başlıklı teziyle doktorasını tamamlamıştır. Ocak 2017-Nisan 2018 tarihleri arasında TÜBİTAK araştırmacısı olarak Duke Üniversitesi, Makine Mühendisliği ve Malzeme Bilimi bölümünde misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. 2011-2012 yılları arasında İstanbul Ulaşım A.Ş.’deki Ar-Ge mühendisliği görevinin ardından 2012-2019 yılları arasında Yıldız Teknik Üniversitesi, Gemi İnşaatı ve Gemi Makineleri Mühendisliğinde araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. Haziran 2020 itibarıyla aynı bölümde Dr. Öğretim Üyesi olarak çalışan Güneş, 2021-2022 yılları arasında TÜBİTAK araştırmacısı olarak Duke Üniversitesi, Makine Mühendisliği ve Malzeme Bilimi bölümünde misafir öğretim üyesi olarak görev almıştır. Ocak 2019’dan beri İLKE Vakfı yönetim kurulu üyeliğini yürütmektedir.

KAYNAKÇA

Bozgeyikli, H. (2019). *Mesleki ve teknik eğitimin geleceği*. (İLKE Geleceğin Türkiye'si Analiz Raporu 02). İstanbul: İLKE Vakfı. <https://ilke.org.tr/mesleki-ve-teknik-egitim-gelecegi> adresinden erişildi.

Countries Türkiye. (n.d.). <https://www.etf.europa.eu/en/where-we-work/countries/turkiye> adresinden erişildi.

İLKE Vakfı. (2023). *Mesleki ve teknik eğitim*. (İLKE Politika Önerileri 2). İstanbul: İLKE Vakfı. <https://ilke.org.tr/ilke-politika-onerileri-2--mesleki-ve-teknik-egitim> adresinden erişildi.

MEB. (2023). *Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim*. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=508 adresinden erişildi.

National Qualifications Framework – Türkiye. (2023). <https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2023-08/TU%CC%88RKI%CC%87YE%20%281%29.pdf> adresinden erişildi.

OECD. (2021). *Vocational education & training (VET)*. <https://gpseducation.oecd.org/IndicatorExplorer?query=47&indicators=C004> adresinden erişildi.

OECD. (2022). *Education at glance 2022*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3197152b-en> adresinden erişildi.

TÜİK. (2023). *Eğitim durumuna göre temel işgücü göstergeleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=E%C4%9Fitim%20durumuna%20g%C3%B6re%20temel%20i%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC%20g%C3%B6stergeleri> adresinden erişildi.

Vocational Excellence. (n.d.). <https://www.etf.europa.eu/en/what-we-do/vocational-excellence> adresinden erişildi.

II. İstanbul Eğitim Konferansı Sonuç Raporu

EPAM'ın diğer yayınları için:

Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbekapı Sk. No:13 Üsküdar/İstanbul
t +90 216 532 63 70 f +90 216 532 63 71 e bilgi@ilke.org.tr
www.ilke.org.tr

